

GHENDTSCH E TYDINGHEN

Tweemaandelijks Tijdschrift van de Heemkundige en Historische Kring
Gent V.Z.W.

3de Jaargang, nr. 4

Juli 1974.

Ere-Voorzitter : de Heer Dr. P. Rogghé
Voorzitter : G. Hebbelynck
Onder-Voorzitter : H. Collumbien
Secretaris : M. Steels
Penningmeester : A. Verbeke
Ruildienst : Van Geluwe-Eggermont A., Maisstraat 235, Gent.

Secretariaat : Sint-Lievensdoorgang 1, Gent. Tel. 25 67 69.
Postrekening 105.04.73 - Heemkundige en Historische Kring Gent.
Lidgeld : 150 fr. per jaar.

INHOUD

	Blz.
De Berg van Barmhartigheid te Gent	110
Wetenswaardigheden uit het verleden van Ekkergem	118
Te Gent in 1874	126
De Bedelaars te Gent in het midden van de 18e eeuw	133
Het Gebouw van de Koninklijke Nederlandse Academie	136
De Vondelingen te Gent in de 19e eeuw	139
Bibliografie	140
Nieuwe Aanwinsten	141
Vraag en Antwoord	143
Uit Gent	145
Prijsvraag	146
Aanvullende Ledenlijst	148

Verantwoordelijke uitgever : G. Hebbelynck, Voorhoutkaai 40, Gent.
Elke auteur is alleen verantwoordelijk voor zijn bijdrage.

Uitgegeven met de steun van het Stadsbestuur van Gent en van het
Provinciebestuur van Oost-Vlaanderen.

DE BERG VAN BARMHARTIGHEID TE GENT.

Tijdens de eerste jaren na de Belgische omwenteling bleef de toestand van de B.v.B. ongewijzigd. Door de gemeentewet van 1836 vallen de B.v.B. onder het bestuur van de gemeenten. (art. 77, 79, 91)

In 1839 telde het personeel van de B.v.B. te Gent twaalf leden : vijf voor het kantoor van lening, vier voor het kantoor van lossing en drie voor het magazijn. Vier vijfde tot negen tiende van de panden werden ingebracht door pandinbrengers : de redenen hiertoe waren : de openingsuren, de discretie en de afstand van de woonplaats van de lener.

In 1839 waren te Gent een tiental pandinbrengers : het waren allen vrouwen. De winst van de pandinbrengers beliep voor panden

van 1 tot 4 F	0,04 F	van 80 tot 100 F	0,29 F
van 4 tot 20 F	0,10 F	van 100 tot 200 F	0,54 F
van 20 tot 40 F	0,16 F	van 200 tot 300 F	0,78 F
van 40 tot 60 Fa	0,20 F	van 300 tot 400 F	1,00 F
van 60 tot 80 F	0,24 F	van 400 tot 500 F	1,25 F

Op 30 april 1848 verscheen de Belgische wet op de B.v.B.. De B.v.B. zijn gemeentelijke instellingen, waarvan de oprichting en de afschaffing valt onder de bevoegdheid van de gemeenteraad. De pandinbrengers worden afgeschaft. Elke B.v.B. wordt bestuurd door een beheerraad van vijf personen : twee leden van een liefdadige instelling, een rechtsgeleerde, een lid van het gemeentebestuur en een persoon op de hoogte van financiën. De nieuwe wet voorzag enkele strafbepalingen :

- a) verbod de namen van de leners bekend te maken
- b) verbod van de praktijk van de pandinbrengers
- c) verbod de pandbriefjes te verkopen
- d) verbod een valse naam op te geven.

De interest wordt per dag berekend met een minimum van vijf centimes.

In toepassing van voornoemde wet werd door de Gentse gemeenteraad op 27 april 1850 een nieuw reglement goedgekeurd. De interestkas ontvangt 300 000 F als dotatie. Als panden worden aanvaard : gouden en zilveren juwelen, horloges, kledingsstukken, koperen, tinnen en ijzeren voorwerpen. De gouden en zilveren voorwerpen worden geschat op $\frac{4}{5}$ van hun waarde; de overige voorwerpen op $\frac{2}{3}$. De panden worden in het magazijn bewaard in een bepaalde orde : op het gelijkvloers : panden ingebracht in februari, mei, augustus en november; op de eerste verdieping : de panden van de maanden maart, juni, september en december; op de tweede verdieping : de panden van de andere vier maanden.

Naar de geleende som werden de panden ingedeeld in drie klassen :

panden van 1 tot 499 F	15 o/o interest,
panden van 500 tot 999 F	12 o/o interest,
panden van 1000 F en meer	8 o/o interest.

De leentijd was maximum 13 1/2 maand. Na veertien maanden werden de panden verkocht op de eerste woensdag van de maand. De koper betaalde 5 o/o kosten. Het was verboden in de magazijnen vuur noch licht te maken.

We beschikken over een massa getallenmateriaal in verband met de activiteiten van de B.v.B. : aantal panden per jaar, waarde van de panden, aantal verkochte panden, enz. Enkele getallen moeten toch vermeld worden.

Tot 1843 zijn er gemiddeld ongeveer 95 panden per honderd inwoners en per jaar; van 1844 tot 1847 klimt dit getal tot 116; na een lichte daling in 1848 en 1849 stijgt het aantal panden terug boven de honderd tot 1860, met een maximum in 1852 met 154 panden op honderd inwoners en per jaar. Als we als gemiddelde samenstelling van een gezin 4,5 personen aannemen, komen we dus aan ongeveer 34 panden per gezin voor het jaar 1852. Daarbij moet echter deze bemerking worden gemaakt : een persoon kan in een maal twee, drie of vier panden inbrengen. De interpretatie van het cijfermateriaal is moeilijk door het feit dat we het aantal leners niet kennen. Een feit is zeker : de B.v.B. kende een drukke activiteit. Zo werden in 1852 niet minder dan 172 690 panden ingebracht, wat gemiddeld 473 panden per dag geeft, de zondagen inbegrepen.

Is er correlatie tussen de activiteit van de B.v.B. en de economische toestand van de bevolking ? Met het getallenmateriaal kan men beide stellingen bewijzen. Toch moeten we objectief vaststellen, dat juist in 1862, 1863 en 1864, jaren van de katoencrisis als gevolg van de secesieoorlog, de activiteit van de B.v.B. daalt en dit zowel voor de interestkas als voor de kosteloze kas, terwijl daarentegen het aantal personen, gesteund door het Liefdadigheidsbureau aanzienlijk stijgt.

Een ander criterium is het aantal verkochte panden per jaar. Tijdens de periode 1840 tot 1864 is dit aantal kleiner dan 2000, behalve voor negen jaren : het maximum was in 1853 met 4991 verkochte panden; in 1852 en in 1861 hebben we respectievelijk 3356 en 3817 verkochte panden. Is 1852 begrijpbaar, 1861 stelt hier toch een vraagteken, want het gemiddeld aantal panden bedroeg slechts 96 per honderd inwoners. Alle interpretaties zijn mogelijk : vanaf 1865 wordt het bestaan van de B.v.B. dan ook in betwisting gesteld. De B.v.B. heeft zijn sterke verdedigers naast zijn harde bekampers.

Er bestond een bepaald publiek, dat wekelijks op maandag of dinsdag een of meerdere panden inbracht en op zaterdag of zondagvoormiddag de panden inlostte, dit omdat ze de zondag een groot deel van hun loon verteerd hadden in herbergen en kroegjes. Deze waren zeer talrijk : in 1852 was er te Gent een herberg op honderd inwoners; in 1864 zijn er liefst 1725 herbergen of een herberg op 72 inwoners.

Prof. Laurent, de invoerder van het sparen in de scholen - de Spaarkas werd opgericht in 1865 -, was de leider van de groep in de gemeente-

raad, die opkwam voor de afschaffing van de B.v.B. De oprichting van spaarkassen werd sedert een aantal jaren aanbevolen om bij de werkende klasse de geest van voorzienigheid te ontwikkelen en ook als middel om te moraliseren. In het rapport van de gemeenteraad lezen we : "Dès qu'un ouvrier est affilié à la caisse d'épargne, il est généralement arraché au vice et à la dissipation". Laurent aarzelt niet te beweren, dat de B.v.B. bestaat voor dieven en bankroetiers.

Ten einde het aantal weekleners te verminderen wordt in 1867 een nieuw reglement opgesteld. Bij het inbrengen van een pand moet de inbrenger een vast recht van 2 o/o betalen; bij het lossen moet eveneens een vast recht van 1 o/o worden betaald, beide met een maximum van een frank. Daarentegen werd de interest verminderd tot 5 o/o, met als minimum vijf centimes. De duur werd beperkt tot zes maand met mogelijkheid van vernieuwing mits betaling van de interest; zo niet werd de pand verkocht. Het boni van de verkoop van de panden bleef twee jaar ter beschikking van de lener. De gratiskas leende twaalf frank als maximum op alle voorwerpen, gouden en zilveren juwelen uitgezonderd, zonder enige voorwaarde van duur. We stellen vast, dat toch weinig gebruik werd gemaakt van de gratiskas : een groot aantal panden, die in aanmerking konden komen voor de gratiskas kwamen terecht in de interestkas. Men meent dit te kunnen toeschrijven aan het feit, dat de lener zijn waardigheid wenste te behouden.

Wat was het gevolg van het nieuw reglement ? Voor een pand van 10 F, gelost na een week, moest betaald worden :

inbrengrrecht	20 cent.)	
losrecht	10 cent.)	totaal : 35 cent.
interest	5 cent.)	

Indien deze operatie wekelijks werd herhaald, geeft dit 18,20 F per jaar of 182 o/o aan kosten.

Voor een pand van 10 F, gelost na zes maand, werd betaald :

inbrengrrecht	20 cent.)	
losrecht	10 cent.)	totaal 55 cent.
interest	25 cent.)	

of 1,10 F per jaar of 11 o/o kosten.

Het is duidelijk, dat door deze maatregel het aantal weekleners gevoelig zal dalen. De tegenpartij krijgt nu echter de kans de B.v.B. te beschuldigen van woekerpraktijken.

In 1872 komt de zaak opnieuw in de gemeenteraad. Laurent dient als besluit van een rapport het voorstel in "De B.v.B. wordt opgeheven".

Ter illustratie enkele zinnen uit dit rapport : "Ce qui manque à nos ouvriers ce sont des habitudes d'ordre, de prévoyance, d'économie. La charité du prêteur sur gage - si charité il y a - est aveugle. Cette charité entretient le désordre, l'imprévoyance, la dissipation".

De voornaamste bezwaren tegen de B.v.B. zijn nu :

1. de hoge interest,

2. het gemis aan waarborg over het gebruik van het geleende geld,
3. gereedschap en zaken van eerste noodwendigheid worden aanvaard als pand,
4. de lener heeft gedurende een zekere tijd de pand niet tot zijn beschikking.

Het Liefdadigheidsbureau en de maatschappij "Zonder Naam niet zonder Hart" spreken zich uit voor de sluiting van de B.v.B.

In een tegenrapport toont Voituron aan, dat de groep van ongeveer duizend personen, die voor het reglement van 1867 wekelijks eenzelfde pand inbracht, sterk is verminderd. Voituron toont aan, dat drie bevolkingsgroepen gebruik maken van de B.v.B.

1. de armste werklieden,
2. de kleine burgerij,
3. een aantal kleinhandelaars.

Voituron komt tot het besluit, dat de B.v.B. werkelijke diensten bewijst aan de werkende klasse en de kleine burgerij. "Het goede is belangrijker dan het nadelige". Het voorstel tot sluiting van de B.v.B. wordt verworpen met 15 stemmen tegen 10 in de zitting van 19 februari 1872.

In 1891 is er opnieuw een debat over de B.v.B. in de gemeenteraad. Door een bijzondere commissie zijn vooraf twee uitvoerige verslagen opgesteld : een rapport van de meerderheid voor de sluiting, een rapport van de minderheid tegen de sluiting. We luisteren eerst naar de meerderheid.

Uit een onderzoek in september-oktober 1888 blijkt, dat 38,7 o/o van de geloste panden minder dan acht dagen in de B.v.B. verbleven; 27,4 o/o of meer dan 1/4 van de panden wordt gelost na vijf of zes dagen. Verpanden gebeurt meest de maandag en de lossing meestal op zaterdag en zondag. Het aantal weekleners bedraagt minimum nog 500 tot 600 personen. Het zijn personen "indignes de tout crédit et qui se servent de l'argent reçu pour perpétuer leur vie d'insouciance et de désordre".

Toch is het jaarlijks gemiddeld aantal panden per honderd inwoners gedaald en in vergelijking met 1867 met 83 panden op honderd inwoners zijn er in 1888 slechts 57 panden meer op honderd inwoners. Bovendien maken nu ook meer inwoners van de voorsteden, waar de bevolking sterk is toegenomen, meer gebruik van de B.v.B. Stilaan groeit de algemene welstand; de gewoonte van voorzienigheid wint veld.

Een groot aantal panden worden nog ingebracht door tussenpersonen, die als commissieloon 20, 30 tot 50 centimes ontvangen van de lener. In 1888 hadden 38,3 o/o van de panden een waarde tussen een en vier frank; 92 o/o van de panden lagen tussen 1 en 24 F. Volgens de meerderheid waren deze panden niet noodzakelijk. Als bewijs wordt aangevoerd, dat in 1888 te Gent 26 839 spaarboekjes zijn met een gemiddeld bedrag van 272 F. Volgens de meerderheid heeft de B.v.B. slechts be-

tekenis voor een aantal personen, die de gewoonte hebben hun geld te verspillen. Het bestaan van de B.v.B. is een hinder voor de verbetering van de werkende bevolking en een slecht voorbeeld voor de kinderen. Het algemeen besluit van het rapport is hard. "Le mont-de-piété entretient l'imprévoyance; l'argent emprunté sert à ses plaisirs et est dépensé en orgies. Le mont-de-piété entretient l'ivrognerie, les voleurs. Le mont-de-piété est un lieu de récel assuré". Voor de tegenstanders is de B.v.B. een anachronisme. Vroeger was het kapitaal zeldzaam en werd er enkel geleend tegen woekerinteressen. La science économique nous a appris que la charité rend trop souvent la misère incurable; aussi recommande-t-elle l'épargne, c'est-à-dire l'action préventive contre le besoin. C'est dans la pratique de la prévoyance qu'elle cherche le remède de l'indigence. Le mont-de-piété éloigne le peuple des habitudes d'économie. Op het bezwaar, dat bij sluiting van de B.v.B. de toeloop tot het Liefdadigheidsbureau zal toenemen, wordt geantwoord, dat de behoeftigen geholpen door het Liefdadigheidsbureau niet tot dezelfde klasse behoren als de klanten van de B.v.B.

De nota van de minderheid, die het bestaan van de B.v.B. verdedigt, tracht de motieven van de meerderheid te weerleggen. Het sparen, zegt de minderheid, komt voor onder twee vormen : geld sparen op een spaarkas en aankoop van roerende goederen. Sparen door aankoop van roerende goederen heeft een morele betekenis voor de arbeider : het bevordert zijn zelfbewustzijn, indien hij kan beschikken over zondagsklederen, een beter huisraad, een juweel. Het verpanden van roerende goederen bevordert het sparen voor en na het lenen. De rijke man kan geld lenen op onroerende goederen en op obligaties; de arme het recht ontnemen op zijn roerende goederen geld te lenen is niet eerlijk, want enkel de B.v.B. mogen geld lenen op panden volgens de wet. Uit een enquête blijkt, dat het Liefdadigheidsbureau, de vereniging "Zonder Naam niet zonder Hart", het Volksbelang, de maatschappij Vooruit, de voorzitters van de Laurentkringen en de hoofdonderwijzers van de scholen voor de sluiting van de B.v.B. zijn. De procureur des Konings en de politicommissarissen kunnen geen advies uitbrengen. De vereniging van handelsreizigers en het bestuur van de B.v.B. zijn voor zijn behoud. Als besluit zegt de minderheid : de morele invloed van de B.v.B. is goed. De B.v.B. bespaart aan de eerlijke werklieden de vernedering van de liefdadigheid. Bij gedwongen verkoop van voorwerpen aan een oude-klerenkoper ontvangt men minder dan in de B.v.B. Indien gestolen voorwerpen gemeld worden aan de directeur van de B.v.B., kunnen deze voorwerpen niet verpand worden en kan het leiden tot de aanhouding van de schuldige.

In 1888 maakten ongeveer 15 000 personen gebruik van de B.v.B.; het aantal weekleners zou gedaald zijn tot ongeveer 200 personen. Het feit, dat de B.v.B. een permanente aanmoediging tot verkwisting zou zijn, wordt weerlegd door het feit, dat slechts 5 o/o van de pan-

den verkocht worden. Ook de bewering, dat bij 9/10 van de verrichtingen het gaat om geringe bedragen, kleiner dan 24 F, wordt weerlegd door de bemerking, dat een lener gemiddeld drie panden in één maal inbrengt, waardoor de geleende som hoger ligt.

In de gemeenteraad worden beide standpunten nog eens herhaald.

Frédéricq brengt in het Nederlands - de voertaal in de gemeenteraad is op enkele kleine uitzonderingen na altijd het Frans - de menselijke noot.

“Iedere partij ziet in de cijfers de triomf van haar zienswijze. Men moet de “bergratten” en de ongelukkigen de hand reiken, omdat ze arm zijn en in nood verkeren; omdat het broeders zijn, die lijden en omdat ieder mens zijn broeders moet helpen”.

De Bast dient het voorstel in “Gezien de B.v.B. nog diensten bewijst, besluit de gemeenteraad de B.v.B. in stand te houden en te reorganiseren”. Dit voorstel wordt aangenomen met 13 stemmen tegen 12.

In maart 1898 staan de beide stellingen opnieuw tegenover elkaar in de gemeenteraad. Terwijl is het aantal panden per honderd inwoners gedaald tot 44 in 1895. Op tien jaar tijd is het aantal panden met 30 000 verminderd. Naar de soort panden is de vermindering echter niet gelijkmatig.

Verdeling in o/o van het aantal panden naar hun aard.

	1870	1888	1896
Klederen	75,3 o/o	58,2 o/o	51,6 o/o
Juwelen	24,0 o/o	41,3 o/o	47,9 o/o
Nieuwe koopwaar	0,5 o/o	0,37 o/o	0,4 o/o
	99,8 o/o	99,87 o/o	99,9 o/o

Verdeling in o/o van de panden naar hun waarde.

	1870	1888	1896
Klederen	47,7 o/o	26,4 o/o	23,1 o/o
Juwelen	49,1 o/o	71,4 o/o	74,5 o/o
Nieuwe koopwaar	3,1 o/o	2,1 o/o	2,3 o/o
	99,9 o/o	99,8 o/o	99,9 o/o

In absolute cijfers is het aantal panden van 84 443 in 1888 gedaald tot 54 692 in 1898. De juwelen, gouden en zilveren voorwerpen zijn met een vierde verminderd, de kledingstukken en andere voorwerpen met 42,5 o/o.

Drie vierde van de panden hebben een maximumwaarde van 9 F; de waarde van 9/10 van de panden is kleiner dan 24 F. Uit een onderzoek

ingesteld in januari 1897 blijkt, dat een vijfde van de panden gelost wordt binnen de acht dagen; de $\frac{4}{5}$ van de panden wordt gelost op zaterdag of zondag, de overige panden worden practisch alle gelost op vrijdag, de marktdag.

Natuurlijk worden in de gemeenteraad dezelfde motieven naar voor gebracht. "Le mont-de-piété entretient des habitudes d'incurie et de désordre". De Heer Baudewijn verklaart "Ik kan u verzekeren, dat de beleners van de B.v.B. grotendeels vrouwen zijn van lichte zeden, ontrouwe echtgenoten, kinderen, die hun ouders bestelen". Het voorstel de B.v.B. te sluiten wordt aangenomen met 17 stemmen tegen 14 en 2 onthoudingen.

Maar hiermede is de kous niet af. In 1899 wordt het ontwerp van likwidatie van de B.v.B., opgesteld door het College, verworpen met 19 stemmen tegen 18. Gevolg : de B.v.B. wordt niet gesloten. In december 1899 wordt een nieuw reglement opgesteld.

De voornaamste wijzigingen zijn :

1. verbod de panden te lossen op zaterdag,
2. verbod te verpanden op maandag,
3. de B.v.B. blijft gesloten tijdens de kermisdagen, op carnaval, alsook op de dag na de feesten,
4. er mogen geen panden aanvaard worden van personen in dronken toestand noch van personen jonger dan 18 jaar,
5. voor de interestkas worden geen panden onder de vier frank aanvaard,
6. nogmaals wordt verboden dat personen mits betaling voorwerpen van derden naar de B.v.B. brengen,
7. de interest bedraagt 4 o/o.

Tijdens de eerste jaren van de 20e eeuw - van 1900 tot 1914 - daalt de activiteit van de B.v.B. verder, en dit zowel voor de interestkas als voor de gratiskas. Van 64 680 panden in 1900 tot 30 964 panden in 1914. De oorlogsjaren 1914-1918 brengen nog een grotere daling; de goederen zijn zeldzaam en hierdoor gemakkelijker verkoopbaar. In 1918 werden slechts 6722 panden ingebracht. Van maart 1915 tot juli 1919 werd de verkoop van de panden geschorst.

Na 1918 herneemt de activiteit van de B.v.B. gedeeltelijk : het aantal panden per jaar bedraagt ongeveer 9000. Het onmiddellijk gevolg van het gering aantal panden is, dat de uitbatingskosten zwaarder wegen op de winst- en verliesrekening. In 1928 zal de gemeenteraad nog een nieuw reglement goedkeuren. De benaming luidt nu : Openbare Kas van Lening. Men aanvaardt als panden mobiele voorwerpen met uitzondering van sieraden van de eredienst, wapens van onderofficieren en gereedschap van werklieden, en ook mobiele waarden (= obligaties). Panden onder de 25 F worden niet aanvaard, met uitzondering voor gouden en zilveren voorwerpen. De interest wordt gebracht op 7 o/o. De gratiskas leent op panden van 1 tot 24 F, maar niet op gou-

den en zilveren voorwerpen.

Niettegenstaande dit nieuw reglement heeft het dienstjaar 1928 een tekort van 60 000 F, tekort dat in 1929 zal stijgen tot 171 000 F. In de zitting van de gemeenteraad van 8 april 1929 verklaart schepen Van den Bossche : "De sociale rol van de B.v.B. is vervuld. De betere toestand van de werklieden en de oprichting van een werklozenfonds hebben voor gevolg, dat de B.v.B. niet meer beantwoordt aan een sociale noodwendigheid". De gemeenteraad besluit de B.v.B. te sluiten. In uitvoering van het K.B. van 22.10.1929, dat de beslissing van de gemeenteraad goedkeurt, wordt overgegaan tot de likwidatie van de Openbare Kas van Lening.

Het kosteloos lenen op panden met maximum 24 F - stichting Bisschop Triest - wordt nochtans verder verzekerd door de zorgen van de Commissie van de Openbare Onderstand (besluit van de gemeenteraad van 29.7.1929). Het personeel van de Openbare Kas van Lening werd overgenomen door het stadsbestuur.

Thans in 1974 wordt deze dienst nog verzekerd door de Commissie van Openbare Onderstand van Gent. In de administratieve gids van Gent leest men op blz. 115 : "Openbare Kas van Lening (pandgeving van voorwerpen).

Wat gebeurde met de overige B.v.B. in ons land ? Al de B.v.B. werden gesloten met uitzondering van de B.v.B. te Brussel. De Openbare Kas van Lening te Brussel, gevestigd St. Gisleinsstraat 23, is nog altijd actief.

Verslag over het dienstjaar 1972

	Aantal panden	Waarde	Gemiddelde waarde van een pand
Juwelen	44 779	109 152 900 F	2 437 F
Obligaties	720	8 090 375 F	11 236 F
Andere voorwerpen	17 589	20 084 025 F	2 176 F
	63 088	137 327 300 F	

In 1972 werden 4050 panden verkocht voor 5 524 875 F.

De klanten van de Openbare Kas van Lening te Brussel wonen niet enkel in de hoofdstad, maar zijn verspreid over het ganse land.

Er bestaat thans een internationale vereniging van Openbare Kassen van Lening; volgens deze vereniging zijn er Openbare Kassen van Lening zowel in kapitalistische landen (U.S.A.) als in kommunistische landen (Hongarije) en ontwikkelingslanden (Dominicaanse republiek).

M. STEELS

Bronnen :

De gegevens werden ontleend aan de Gemeentebleden van de Stad Gent en aan de Jaarverslagen.

A.E. DUBRUCQ : De Openbare Kas van Lening te Brussel 1618-1968. (Brussel, 1968)

WETENSWAARDIGHEDEN UIT HET VERLEDEN VAN EKKERGEM

Wanneer van Ekkergerm gesproken wordt, zegt men soms : de parochie van de "Schieve Tore". Die toren is er van 1509. Er wordt, nu nog verteld dat de bouwer eraf sprong toen hij zag dat hij niet gans recht stond. Deze wanhoopsdaad zullen wij voor rekening van de legende laten. Het overhellen zal wel later gekomen zijn, ingevolge de zuidwestenwind en het uitdrogen van het gebinte van de spitse naald.

De personen geboren op Ekkergerm, worden tot op heden de "Koolkappers" genoemd. Dit vindt zijn oorsprong in het feit dat hier steeds veel groententelers waren. Waar nu de Coupure is, was vroeger het Kolenveld, een deel van het Bijlokeveld. Het was goede grond en de kwekers uit 1751-1753 zagen hem met veel spijt voor hen verloren gaan bij het graven van de Coupure. Rode en andere kolen werden er geteeld. Dit is de oorsprong van de bijnaam : bij het oogsten werden de kolen van de stengels gekapt.

Lange tijd, tot het einde van vorige eeuw en begin van de huidige, had Ekkergerm een landelijk karakter. Begrepen binnen de stadswallen van Hembyse, waren er vele niet bebouwde plaatsen, wáár aan tuinen zelfs aan landbouw werd gedaan. Vele molens staken er hun wieken in de hoogte; zij hadden soms curieuse namen, hun door het volk gegeven, zoals : Wispelberg, Papegaaimolen, Rode Roe, Vestmolen, 't Bijlkin, de Bysserigge, de Kokerigge, de Backerigge, enz.

Op Einde Were, kant Malem, werd in 1785 door Frans Pilsen, de eerste papiermolen uit onze streken opgericht. Die kant is nog gekend : "Aan de papiermeulens".

Menig bloementeler en tuinbouwer had te Ekkergerm zijn bedrijf. Meestal in de vorige eeuw waren zij ermede begonnen. Namen als : Baumann, Beyls, De Coninck, De Cuyper, De Vriesere, Lanckman, Spae, Bassijn, enz. waren er goed gekend.

Op de zuidhoek van de Coupure-rechts en de Akkerstraat stond de herberg "Frascati", gehouden door de herbergier-bloementeler : Lanckman. Daar werd op 8 oktober 1808 de "Société d'Agriculture et de Botanique de Gand, département de l'Escaut" gesticht. Reeds op 6 februari 1809 werd in Frascati een eerste plantententoonstelling

gehouden met een goede veertigtal planten. Hier zijn de beroemde Floraliën van Gent begonnen. Door gebrek aan plaats verhuisde de maatschappij naar de zaal "Flora", in de Holstraat, waar in 1815 reeds een expositie plaats had met een duizendtal planten.

Opnieuw gebrek aan plaats en in 1836 ging de expositie door in het "Casino" op de Coupure, met ja, meer dan vijfduizend planten. In 1843 kwamen er Koning Leopold I met de koningin en een paar jaren later koningin Victoria van Engeland op bezoek. Sinds 1913, gaan de tentoonstellingen door in het "Casino" van het Citadelpark.

Knaepe Simon Van Daele, boodschapper van de maatschappij, gaf ter gelegenheid van nieuwjaar 1811, zijn beste wensen aan al de leden, met volgende verzen :

Vrienden van de vreemde arbusten
Die heel groen en liberael,
Komen naer sieur Lanckman's zael
Van verre afgelegen kusten,
Permetteert aen knaep Van Dael
Dat hij u uyt vollen herte,
Wenscht een nieuw jaer zonder smerte.

Ekkergerm heeft steeds een zwak gehad voor bloementeelt. Wijzen wij erop dat Mgr. Antoon Triest, bisschop van Gent van 1621 tot 1657, te Ekkergerm zijn beroemd en prachtig buitenverblijf had, de "Belvédère", gelegen tussen de wallen en de Leie, tegenover de nieuwe hoofdingang van het militair hospitaal. Dáár was een unieke tuin met exotische planten. Mgr. A. Triest stichtte zelfs de vereniging van hoveniers, "St.-Dorothea". Zij hadden een kapel in de St.-Michielskerk. Maar niet alle bloemenliefhebbers oefenden een vroom beroep uit. Vermelden we Filip Hamel. Tussen 1775 en 1784 was hij de beul van Gent. Hij had zijn hof op de Coupure. Op 12 mei 1785 verkocht zijn weduwe de planten van haar overleden echtgenoot bij opbod.

Zeer gekend als bloemenliefhebber was ook de burgemeester graaf Charles de Kerckhove de Denterghem; hij bestuurde onze stad van 1857 tot 1881. In de Wintertuinstraat stond zijn grote serre met wandelpaden. Deze serre was de plaats van bijeenkomst van de Gentse "Grand Monde".

Waarschijnlijk had het landelijk karakter van Ekkergerm een invloed, toen gezocht werd naar een geschikte plaats voor een gevangenis buiten de stadskom.

Op de Coupure, ter hoogte van de Rasphuisstraat werd in 1772, bij besluit van keizerin Maria-Theresia, de "Maison Centrale Pénitentiaire" opgericht. Het werd door de Gentenaar "Rasphuis" genoemd.

Voor die tijd was het een modelgevangenis. Er was plaats voor 2600 gevangenen, verdeeld in acht vleugels. In 1830 verbleven er 1200 gevangenen mannen en vrouwen. In het begin dienden zij verfhout te raspen,

vandaar de naam door het volk gegeven. Later ten tijde van Lieven Bauwens, werd er katoen gesponnen en geweven.

Bij de afschaffing en afbraak in 1935 waren er nog 513 gevangenen. Op de vrije gronden werden de gebouwen van de toenmalige "Landbouwhogeschool", thans Faculteit van de Landbouwwetenschappen, Rijksuniversiteit Gent, opgetrokken.

De nu nog bestaande gevangenis van de Nieuwe Wandeling werd bij de bouw in 1862 getiteld : "Nouvelle Maison de Sûreté civile et Militaire Cellulaire"; zij heeft plaats voor 262 mannen en 58 vrouwen. Oorspronkelijk was zij bestemd als celgevangenis.

Van Ekkergergem wordt wel eens gezegd dat het de parochie is van alle weeen : behalve een gevangenis, vindt men er hospitalen en een wezenhuis, en is het ook bekend om zijn executieplaats. Vooral het einde van de 18e eeuw, het begin van de 19e eeuw en de periode van de 1e wereldoorlog waren pijnlijke momenten uit een recent verleden.

Na de maatregelen van Jozef II in 1784 tegen de kloosters, viel men in 1794 met de Fransen van de regen in de drop. Zij hielden lelijk huis in onze religieuze instellingen; ook Ekkergergem ontsnapte er niet aan. De kerk werd voor de godsdienst gesloten. Het klooster van de Victorien van Deinze, dicht tegen het Domus Domini en dit der Annunciaden, in de straat met die naam, werden opgeheven. De oude H. Bloedkapel, staande aan de vierweegse tegen de huidige Heilig Bloedstraat, een kapel waar mis werd gelezen en waar aanroepingen werden gedaan tegen de koorts, werd in 1799 als nationaal goed verkocht en door de verwerker afgebroken.

Met het Concordaat in 1801 kwam er verbetering; de diensten werden hernomen, maar alle wee was niet geleden. In 1809 en opnieuw in 1813 werd de kerk als hospitaal gebruikt voor de soldaten van Napoleon; in 1810 zelfs als hooimagazijn voor zijn leger. De grondige herstelling van de Sint Martinuskerk kwam pas in 1907.

Het militair hospitaal was ondergebracht in de gebouwen van het gewezen klooster van Deinze. Met de bouw van het nieuwe militair hospitaal werden, spijtig genoeg, oude panden afgebroken. Blijven nog over : de kloostergang uit de 16e en de kapel uit de 17e eeuw. Deze gebouwen moeten gevrijwaard worden. Thans werd het hospitaal overgedragen aan het Academisch Ziekenhuis van de Universiteit.

Op de wijk zijn er ook meerdere kappellekens. In het beluik "Pakhuis" en op de hoek van de Krijghospitaalstraat en de Ekkergergemstraat, hangen er, aldaar aangebracht uit dankbaarheid voor het eindigen van de grote cholera-epidemie in 1866.

Te Gent waren 5500 ziektegevallen waarvan 2769 met dodelijke afloop. Tot 1721 had jaarlijks de ommegang plaats vanaf de St.-Stephanuskerk (Augustijnen) naar de H. Bloedkapel te Ekkergergem. In 1621 namen de aartshertogen : Albrecht en Isabella eraan deel.

De "Via Dolorosa" was een kruisweg van achttien staties, die begon

aan de kerk en langs de vesten van Einde Were en Nieuwe Wandeling eindigde aan de Brugsepoort.

Op het kerkhof stond de St. Annakapel, waar soms mis werd gelezen. Dáár stond óók een grote calvarieberg. Op de eerste zondag van juli hield men er de St.-Maartenprocessie.

Als zeer droevige bladzijde uit Ekkergerm's recent verleden vermelden we de terechtstellingen op de schietbaan van de huidige Martelaarslaan. Als knaap ging ik terschool, daar vlakbij. Sommige dagen werden de schoolgebouwen ontruimd te 15 uur, omdat er te 17 uur executies plaats grepen. Veel volk stond dan op de Martelaarslaan, op afstand gehouden door "Feldgendarmes" te paard. Als het karretje, vanuit de gevangenis op de Nieuwe Wandeling, kwam gereden en ter hoogte van het samengestroomde volk kwam, steeg uit de massa een hevig roepen op. De veroordeelden in het celwagentje kregen zó nog een glimp van sympathie van het volk.

Vele oudere inwoners herinneren zich de dagen van het laatste offensief in 1918. Ekkergerm ligt namelijk aan de westkant van de stad, dus de kant naar het front toe. Sommige dagen kon men het verre grollen van het artillerievuur horen, uren, soms dagen lang. Reeds kort na het begin van het offensief was het een bijna ononderbroken rijden van auto's, en bussen, die vier à vijf aanhangwagentjes trokken; vol met gekwetste soldaten, zowel Verbondenen als Duitsers. In de bus zaten de minder gewonden, in de wagentjes op twee wielen, lagen op berries de zwaar gekwetsten.

Ekkergerm is nooit een nijverheidswijk geweest, alhoewel er toch vier voorname en grote fabrieken stonden, die nu alle verdwenen zijn.

- Op de plaats genoemd "Groene Vallei", werkte van 1838 tot 1961 de vlasspinnerij "La Lys", die tussen de wereldoorlogen en nog daarna ruim 3000 werklieden telde. De gebouwen zijn nu afgebroken en er komt een nieuwe woonwijk. In de "Groene Vallei" was ook, van 1847 tot 1860, de Kruisbooggilde "Sint-Joris", de leden hielden er hun schietoefeningen. Door de uitbreiding van de fabriek werden de gronden ingenomen en het gild diende een andere plaats te zoeken.

- Als tweede nijverheid vernoemen we de werkhuizen : Van de Kerckhove, van 1826 tot 1934. Hun specialiteit was het maken van stoommachines; zij fuseerden in 1934 met S.E.M. Dok te Gent. Dáár werd de bedrijvigheid voortgezet. Te Ekkergerm was het bedrijf gelegen op de Coupure Links.

- Er was ook een vlas- en jutefabriek : De Waele-Rothlisberger; alhoewel te Ekkergerm "het klein fabriekje" genoemd, werkten er toch circa 400 mensen. De bedrijvigheid hield op rond 1960. De fabriek stond op Einde Were, rechtover de kerk, waar nu de garage Peugeot is (sinds 1964).

- Vermelden we ten slotte de metaalwerkhuizen van de Gebroeders Velghe, in de Krijghospitaalstraat. De bedrijvigheid is sinds lang gestaakt.

In deze fabrieken en werkhuzen werkten vele inwoners van de parochie. Meestal woonden zij in beluiken met pittoreske namen die dikwijls eigendom van de werkgever waren. Zo zijn er nog de beluiken : Koer van Langerock, Mostaardkoerke, Nijperskoerke, Pakhuis, Koerke van de Vier Kolommekens, Str...poortje, Hol van Pluto, (dit laatste is een doodlopende smalle weg, waarin nette huizen staan), 't Kerkstraatje, cité Bureau, cité Soenen, cité Van Loo, e.a.

Het Pakhuis zou voor het nageslacht dienen bewaard te blijven; dit koerke is gelegen in de Krijgsgasthuisstraat, het is er stemmig en het biedt veel gelijkenis met het godshuis "Alyn" op de Kraanlei.

De wijk is lang verstoken geweest van openbaar vervoer. Eerst op 9 december 1923 werd de lijn 2 van de stadstram verlengd van de Zonestraat tot aan de Rozemarijnbrug.

Toen de Rozemarijnbrug nog een draaibrug was, met scheepvaart op de Coupure, hebben veel haastige mensen dikwijls vóór de gedraaide brug staan sakkeren. Een sleepboot die een viertal sleepschepen langzaam, zeer langzaam, door de vaargeul van de brug trok, was een normale gebeurtenis. Een half uur wachten was geen uitzondering. En wat dan gezegd van een sleepschip, getrokken door drie à vier personen ? In 1954 breidde Ekkergerm zich over de Leie uit naar de Neermeersen. Begin werd gemaakt met een nieuw, prachtig en gezond stadsgedeelte. In augustus 1955 werden reeds op de Watersportbaan de Europese Roeikampioenschappen gegeven. De Leiearm werd gedempt en de laatste veerman aan de Overzet, Amedée Dhondt, was werkloos.

Ekkergerm was voor een à twee generaties nog rijk aan volkstypes, vrouwen zowel als mannen. Hun bijnaam alleen volstaat als beschrijving : zo was er

- 't Vogelkootje, wiens woonst vol hing met kooien vol vogels. Hij lustte graag een levende meikever, zeggende "het smaakt lijk een amandel".
 - Schele Jan, meer dronken dan nuchter, en handelaar in vierderangsfruit.
 - het "pird" (paard), een vrouw met... allure en kracht.
 - Mie den Duuvel, van geen man vervaard.
 - Zot Sofietje, steeds op wandel met een regenscherm.
 - Iets meer woorden zijn nodig voor "Gustje den Barbier"; het was een klein, dik mannetje, jonggezel; hij woonde in het Nijperskoerken. Hij scheerde de ganse buurt en sneed ook de haren, maar dit laatste alleenlijk op twee manieren :
 - ofwel "een tuute" dit was alles af "kale knikker",
 - ofwel "mee ne frou-frou", dit was eveneens alles af, behalve langs het voorhoofd waar wat haren werden gelaten, die dan horizontaal werden geknipt.
- Meer kon Gustje niet. Was de cliënt meereisend, dan diende hij zich te wenden tot de "coiffeur" in de Ekkergermstraat.

Bijzondere vermelding verdienen ook de paradijzen voor kleine jongens en meisjes : de "spekkewinkels". Deze werden meestal opengehouden door alleenstaande vrouwen. Gekend waren :

- Mietje de Dove, tegen de kerk.
- Korlie (Coralie in de Wintertuinstraat).
- Mietje Kuste, in een beluik van de Bijlokevest.
Kusten zijn de harde kanten van de peperkoek, die na het bakken worden verwijderd.
- Kattezieke, in de Ekkergermstraat; in haar winkel rook het sterk naar urine, zij was ongehuwd en hield er een gansé resem katten op na. Haar spekken "krulletjes", een soort Katrienspek, waren zeer gezocht en lekker, misschien wel wat doordrongen met de geur van kattenurine, maar dit was geen bezwaar voor de kleine cliënten.

In de winkeltjes, lagen de spekken op teljoortjes, de kusten kwamen uit een mand. Reeds voor een "triepken", één centiem, kon men bediend worden.

Een heel wat voornamer figuur vóór de eerste wereldoorlog was politie-commissaris Taets van de 11e wijk, waartoe Ekkergerm behoorde, westelijk van de Coupure.

Hij was een groot en stevig gebouwd man, die eerbied afdwong van de woelmakers en de "boaideliggers"; dit waren meestal niet-werkende mannen, die de ganse dag, ter hoogte van de draaibruggen op de Coupure, met de armen op de "boilde", de ijzeren borstwering aan het water, lagen.

Wanneer Taets een "tour de section" deed, met de wandelstok in de hand, bleven zij hem eerbiedig uit de weg. Toch was hij zeer volksgezind en de spelen op Ekkergermkermis, konden op zijn tegenwoordigheid rekenen, als jurylid.

Onder de zeer verdienstelijke "Ekkergermmenaars" verdienen ook de volgende een plaats op de erelijst.

- Constant-Olivier D'Hossche, geboren in 1811. Hij was stichter-eigenaar van de zwemkom naar zijn naam, gelegen aan de Overzet. In gans de stad was hij een beroemdheid : hij had een patriarchale kop, een prachtige baard en een weelderige haardos; vandaar zijn bijnaam "Pruuke D'Hossche".

In 1839 tijdens de hevige katoencrisis te Gent, speelde hij er een eerste rangsrol. Hij was de voorloper van de latere socialistische voormannen in het Gentse.

In 1872 werd "Pruuke D'Hossche" door beeldhouwer Karel De Kesel, vereeuwigd in het beeld van de Schelde, op de gevel van de oude vismijn, St.-Veerleplaats.

Na zijn dood en tot aan de overname door de stad van zijn zwemkom gaven zijn beide dochters er zwemlessen. Er kon gezwommen worden in de kleine bassijn met drie diepten en in de Leie. Zwemgelegenheid voor knapen was er in de Leie, op de plaats genoemd "het eilandje".

Daar was een gemeenschappelijke kleedplaats en de prijs was adequaat, ongeveer vijf centimes.

- Niet minder gekend was pastoor Den Haerynck, geb. 1846, van 1893 tot 1933, pastoor van Ekkergergem, waar men van "paster den harinck" sprak. Hij is de bouwer van de huidige pastorie en op zijn kosten eveneens van de school "O.L.Vrouw-Visitatie" in de K.L.Diericxstraat.

Hij was populair en deed veel voor zijn parochie. Het hek, dat het voortuintje van de pastorie afsluit van de straat, is in smeedijzer en op een laag muurtje geplaatst. De ingang, eveneens in smeedijzer, bestaat uit twee delen, op het bovengedelte van de draaiassen, tegen de muur, is een gesmede haring aangebracht. De pastoor had wel zin voor humor.

- Geneesheer Henri Dumont (1850-1923), een ware volksvriend voor Ekkergergem, bezocht zijn patiënten steeds te voet. Op het laatst van zijn leven had hij een zeer slepende tred en stootte schuifelend zijn adem uit. Vele arme mensen verzorgde hij gratis. Hij was dokter van de "Bond Moyson". Hij stierf plots, in de gang van zijn woning, toen hij na een ziekenbezoek huiswaarts kwam.

- Leo-Michel Thiery (1877-1950) was de pionier van een degelijk biologisch en aanschouwelijk onderwijs. Hij was de stichter van het prachtig "Gentse schoolmuseum", eerst in het Berouw, nu in de St.-Pietersabdij ondergebracht. Hij schreef verscheidene werken, o.a. : Encyclopedisch Onderwijs, in 1914; hierin preconiseert hij een nieuwe manier van onderwijs. Hij was ook geoloog en beschreef de grond waarop Gent is gebouwd. Zijn leus was "Labore et Constantia".

- Verdienstelijke geneesheren waren eveneens Dokter Wasteels, een aristocratisch type, en Dokter Maes, een innemend, gemoedelijk man, die pas een paar jaren geleden overleed. Hij bezocht zijn cliënten, in de eerste jaren van zijn praktijk, met een zogezegde "dokersfiets", een rijwiel zonder ketting.

Iedere wijk of parochie heeft, behalve zijn volkstypes en verdienstelijke inwoners, ook zijn eigen kermis en de nodige cafés en danszalen. Tot 1957 viel Ekkergergemkermis op de 2e zondag van oktober. Zij was, met deze van St.-Pieters en van St.-Jacobs, de voornaamste van de stad. Er was veel leute en plezier met de dreunende orgelmuziek. Aan de herbergen stak de driekleur uit met aan de vlaggestok een rode kool, dit gebruik bleef nog bestaan tot tussen beide wereldoorlogen. Er waren volksspelen : mastklimmen, zaklopen, kruiwagenrijden met een puit op, pap eten, enz.

De dinsdag na de derde zondag van oktober vierde men het sluiten van de Kermis met een kloefkensbal in alle danszalen. Iedereen droeg fraai beschilderde kloefen en er waren prijzen voor de mooiste. Het was ook "de" uitgangsdag van de neringdoeners.

Aan danszalen ontbrak het niet; vernoemen we :

- De Koornbloem in de Ekkergergemstraat; daar was vroeger van 1820

tot 1847, de vergaderzaal van het gild van St. Joris; zij hadden er ook hun schietstand. Nu is er sinds 27 à 28 jaar de boogschuttersvereniging, de "Korenbloeschutters", gevestigd, evenals de Koninklijke Cyclobalclub "Sport na Arbeid".

- De Philharmonie op de Bisschop Triestlaan was een balzaal met meer standing; zonder halsboord of das, werd de toegang geweigerd.
- Mars-da-Been of Boerenhof, aan de kerk in de Ekkergerstraat.
- De Oude Achterroos en De Nieuwe Achterroos, beide in de Krijgshospitaalstraat.

- De Voorroos en Dua, beide in de Ekkergerstraat.

- De Mangelaere in de Hoveniersstraat, nu Koolkapperstraat.

- Last but not least : het Spiegelhof, aan de Nieuwe Wandeling, afgebroken in 1902. Het gebouw was imposant en groot. Het bordes was zes tot zeven treden hoog. Een nu achtennegentigjarige Koolkapper vertelde mij, dat bij ruzie, en dit gebeurde dikwijls, de woelmakers met geweld uit de zaal werden geduwd door de "buitensmijters" en van het bordes op het voetpad werden geworpen.

Op de kermis werd veel het korte liedje gezongen :

En moeder zit in 't hof (bis)

en wij die gaan gaan dansen

naar het Spiegelhof.

Met " 't hof" wordt hier het oudvrouwengesticht bedoeld, soms werd in plaats van " 't hof", " 't lof" gezongen.

Iedereen kent op de Coupure tegen de Rozemarijnbrug : "Salon Napoléon", nu "Café Napoleon" (waarom die verandering ?). Het is een stamherberg, waar veel biljartkampioenschappen gespeeld worden. Het huis is een goede honderddertig jaar oud. Daar vergaderden tot 1874 de oud-soldaten van Napoléon. In voormeld jaar waren er nog vier en toen werd besloten geen verdere vergaderingen meer te houden.

Intussen heeft met de toenemende verkeersmogelijkheden de oude klassieke, wijk-gebonden kermis afgedaan. Wel werden in 1945 en 1946 op de Coupure twee schitterende waterfeesten gegeven, die duizenden mensen trokken.

Sinds 1957 werd de jaarlijkse kermis verlegd naar de laatste zondag van mei of de eerste van juni.

Met het openen van de nieuwe wijk en de Watersportbaan, werd alles over een nieuwe boeg gegooid en zou de kermis, nu op het einde van de lente, gepaard gaan met roeiwedstrijden en waterfeesten, aangevuld met rijwielkoersen en andere sportmanifestaties, met radioserenades, en niet te vergeten, in de Korenbloem, met een schieting op de liggende wip. Tevens wordt steeds hulde gebracht aan de monumenten van de gesneuvelden, gedeporteerden en gefusilleerden voor het vaderland. Volksspelen op straat of plein zijn niet meer mogelijk wegens het druk verkeer.

Tot slot volgende gegevens over de "Koolkappersvlag" :

in het centrum zit het "Koolkapperken" in een rode kool; hij houdt in de handen een bierkruik en een kapper. In de bovenhoeken : St.-Maarten en St.-Michael. In de benedenhoeken : Ekkergermerkerk en windmolens.

ALFONS DE BUCK

TE GENT IN 1874

Over het jaar 1874 te Gent is weinig te vertellen; er gebeurde niets buitengewoons. Toch menen we, dat er wel belangstelling zal zijn om te vernemen, wat zo al honderd jaar geleden te Gent voorviel. Graaf Karel de Kerchove (1819-1882) was burgemeester en dit sedert 1857. De schepenen waren : A. Wagener, hoogleraar, D. Levison, koopman, L. Vermandel, advocaat en K. Pickaert, brouwer.

Onze stad telde 130 082 inwoners; het aantal geboorten bedroeg 4503 (34,6 op 1000 inwoners) en het aantal sterften 3437. Bij deze sterfgevallen waren er 1663 gevallen jonger dan vijf jaar. Dit betekent, dat 48,8 o/o van de overledenen jonger was dan vijf jaar of nog, dat ongeveer 38,2 o/o van de kinderen stierf voor hun vijfde jaar. De kindersterfte was dus nog buitengewoon hoog.

Voor de gemeenteraad hadden 7180 inwoners of 5,5 o/o en voor het parlement 4675 inwoners of 3,3 o/o stemrecht. Op dinsdag 9 juni was er verkiezing voor de senaat. Er waren 26 kiesbureaus : 18 voor de inwoners van Gent en acht voor de overige kiesgerechtigden van het arrondissement, die naar Gent moesten komen voor de verkiezing. De lijst van de kiesbureaus toont ons wel de voornaamste drankhuizen van de stad, want bijna al de kiesbureaus waren in drankhuizen ingericht.

1e bureau : stadhuis.

2e bureau : stadhuis.

3e bureau : Lakenmetershuis.

4e bureau : herberg Den Duitsch bij St. Jacobs.

5e bureau : herberg Hof van Flora in de Holstraat.

6e bureau : herberg Trompet in de Ham.

7e bureau : herberg De Prins in de Ramstraat.

8e bureau : herberg Parnassusberg op de Houtlei.

9e bureau : herberg Spiegelhof op de Nieuwe Wandleing.

10e bureau : herberg De oude Kroon op de Zuidkaai.

11e bureau : herberg Den Boer in de Sleepstraat.

12e bureau : herberg De Vier Hoeken in de Fiévéstraat.

13e bureau : herberg De Leeuw van Vlaanderen in de St.-Margrietstraat.

- 14e bureau : herberg De Kroon op de Reep.
- 15e bureau : de Polka-zaal in het beluik Polka.
- 16e bureau : de Foyer van de Minardschouwburg.
- 17e bureau : de herberg De Drie Sleutels in de St.-Amandsstraat.
- 18e bureau : de zaal Thalia op het St.-Pietersplein.
- 19e bureau : herberg Het Zwarte Ram in de Lange Violettenstraat.
- 20e bureau : de Philharmonie op de Bijlokevest.
- 21e bureau : herberg Het Yzeren Kruis in de Sleepstraat.
- 22e bureau : zaal Sodaliteit in de Korte Meire.
- 23e bureau : zaal La renaissance in de St.-Amandsstraat.
- 24e bureau : herberg Stad Brussel in de Hoogstraat.
- 25e bureau : herberg Den Hert in de Phénixstraat.

De kandidaten van de katholieke lijst behaalden gemiddeld ongeveer 3400 stemmen, de kandidaten van de liberale lijst behaalden gemiddeld ongeveer 3300 stemmen. De katholieke lijst behaalde dus al de zetels. In de bureaus voor de Gentse kiezers behaalden de liberalen de meerderheid, die echter verloren ging door de stemmen van de overige kiezers van het arrondissement. Voor deze verkiezing had gans het land de ogen gevestigd op Gent, daar het bestaan van het katholiek ministerie de Theux-Malou grotendeels afhing van de uitslag te Gent.

De commandant van de burgerwacht had de volgende dagorde uitgevoerd : "De burgerwacht zal in geval van dringendheid bij trommelslag opgeroepen worden. De zwarte en witte vlag zal ter zelfder tijd gehesen worden op het Belfort om aan te kondigen, dat er een buitengewone wapenneming is. Voor de legioenen is de kledij : shako en epauletten voor de onderofficieren en de korporaals; de politiemuts zonder epauletten voor de officieren; voor de ruitery : oefenkledij met talback en patroontas. Om onlusten te voorkomen werden de jagers en de artilleurs van de burgerwacht onder de wapens geroepen : ze namen plaats voor de katholieke kring en in het oude Kuldershuis aan het bisschoppelijk paleis. De bevolking bleef echter rustig.

Nog een woordje over de bevolking : Gent telde 651 beluiken met 6445 woningen. Hierin woonden 6922 gezinnen tellende 27 503 personen. 21 o/o van de bevolking woonde dus in een beluik. De economische toestand van de inwoners was tamelijk gunstig : slechts 9 115 personen moesten gesteund worden door het bestuur van weldadigheid. Hiervan waren ongeveer 30 o/o ouder dan zestig jaar.

Gent was ook een stad van studenten : de universiteit telde 506 studenten. De verdeling was als volgt :

faculteit wijsbegeerte en letteren	20 studenten
faculteit rechten	99 studenten
faculteit geneeskunde	76 studenten
faculteit wetenschappen	31 studenten
school burgerlijke genie	213 studenten
school voor kunsten en handwerk	62 studenten
hogere normaalschool voor wetenschappen	5 studenten

De koninklijke academie voor teken-, beeldhouw- en bouwkunde telde 592 leerlingen, het conservatorium 389 leerlingen.

Ook de opbrengst van de belastingen leert ons iets over de bevolking. In 1874 telde Gent 117 700 belastbare deuren en ramen, die samen 267 502 F opbrachten. Hier ligt de verklaring waarom men te Gent nog heel wat gevels ziet, waarvan de ramen toegemetseld zijn. De 16 406 haardsteden brachten 38 699 F op. Voor de 4 161 dienstboden - de arbeid was erg goedkoop - werd 46 419 F belasting betaald. De 1035 paarden brachten 21 252 F op. In 1874 beliep het getal belastingen voor verkoop van sterke drank, tabak en sigaren - het leeuwenaandeel zal hier wel de herbergen geweest zijn - niet minder dan 2530 ! Zeker was er dus een herberg voor 70 inwoners (kinderen inbegrepen) : dit bracht 55 424 F op.

De stad werd verlicht met 1605 gaslantaarns en 213 petroleumwieken. De verlichting gaf weinig voldoening. Zo vinden we in de Gazette van Gent van 11 december 1874 een brief van de inwoners van de wijk St.-Pieters-extra-muros en van de wijk Heuvelpoort, die klagen over het gebrek aan verlichting. Tevens klagen ze over het gebrek aan brievenbussen. De brief verstrekt interessante gegevens over de toestand van deze wijken.

Betreffende de openbare werken is niet veel te vertellen. Wel keurt de gemeenteraad op 26 mei 1874 het gezamenlijk plan goed, waarbij een nieuwe wijk tussen het Rabotstation en het Verbindingskanaal zal worden opgericht; op 5 oktober wordt ook het plan goedgekeurd, dat de geschiktmaking van de gronden rond de citadel regelt. De Onthoofdingsbrug (kostprijs : 15 523 F) en de Muinkbrug (kostprijs 84 000 F) worden herbouwd. Er wordt ook besloten een brug te bouwen over de Leie aan de Kromme Wal, dit om de wijk van de Muide beter te verbinden met het station. De brug zal 95 489 F kosten; het werk wordt echter eerst in 1875 uitgevoerd.

Het voornaamste te vermelden feit voor 1874 is vermoedelijk wel het in gebruik nemen van de "paardentram". Op 22 mei 1873 had de gemeenteraad aan de heren Dufranne en Finet en aan de Naamloze Maatschappij Bank van Brussel de toelating verleend het vervoer per paardentram in te richten. De goedkeuring van de plans door de hogere overheid laat op zich wachten; eerst einde april 1874 kan men met het leggen van de rails beginnen. De eerste lijn liep van het station (Zuidstation) langs het Arteveldeplein, Keizer Karelstraat, Vlasmarkt, Steendam, Dampoortstraat naar het station aan de Dampoort. De plechtige inhuldiging van de eerste lijn greep plaats op zondag 24 mei. Twee rijtuigen met de genodigden reden van de Dampoort naar St.-Jacobs.

De geregelde dienst begon op maandag 25 mei. De prijs Dampoort-Zuidstation in eerste klas bedroeg 20 centimes, in tweede klas 15 centimes. De dienst was verzekerd van 7 u 's morgens tot 21 u.

Op 1 juni weet de Gazette van Gent te vertellen : "De tramway maakt

uitmuntende zaken. Telkens is het rijtuig vol. Gisteren werd van 's morgens vroeg tot 's avonds met twee rijtuigen gereden en bij elke reis was de omnibus te klein om het volk op te laden". Er wordt er over geklaagd, dat de eerste klas dertig plaatsen telt, terwijl de tweede klas slechts acht plaatsen heeft, waardoor veel reizigers verplicht worden in eerste klas te rijden door gebrek aan plaats in de tweede klas.

In de gemeenteraad van 26 mei wordt het reglement op de tram goedgekeurd. Dit reglement is in overeenstemming met het reglement op de huurkoetsen. De rijtuigen moeten goedgekeurd worden, voorzien zijn van een nummer en langs buiten en van binnen behoorlijk verlicht zijn. De paarden moeten voorzien zijn van helklinkende bellen om het publiek te verwittigen. De geleiders en de ontvangers moeten een dienstkleedij dragen, minstens achttien jaar oud zijn en een getuigschrift van goed gedrag voorleggen. De rijtuigen worden op draf gevoerd; de geleiders moeten met een fluitje het naderen van het rijtuig aankondigen.

Op 2 augustus wordt een tweede lijn in gebruik genomen : station naar de Koornmarkt. Later werden nog de volgende lijnen ingericht : van Vlasmarkt naar Kortrijkse poort langs Vrijdagmarkt, Veldstraat en Nederkouter, van Koornmarkt naar de Brugse poort langs de Hoogpoort, van de Groentemarkt naar Meulestede en van het Arteveldeplein naar de St.-Lievenspoort. Het eerste tramnet had een gezamenlijke lengte van 9477 M. In 1874 (25 mei - einde december) bedroegen de ontvangsten 131 250 F; hiervan ontving het stadsbestuur 5 o/o of 6 562,50 F. Welke stukken werden gespeeld in de opera ? In de "Grand Théâtre" vinden we op het programma : Le Barbier de Séville, Mignon, Hamlet, Faust, Roméo et Juliette, Rigoletto, Mireille, La Traviata, La Juive, La Fille de Madame Angot, Le Trouvère. In de Minardschouwburg worden vertoond : Mast en Danneels, Baas Kimpe, Drie Honden aan een Been, Laurens Coster, De Hut van Oom Tom, De Bultenaar.

In de Gazette van Gent ontdekken we nog het een en ander.

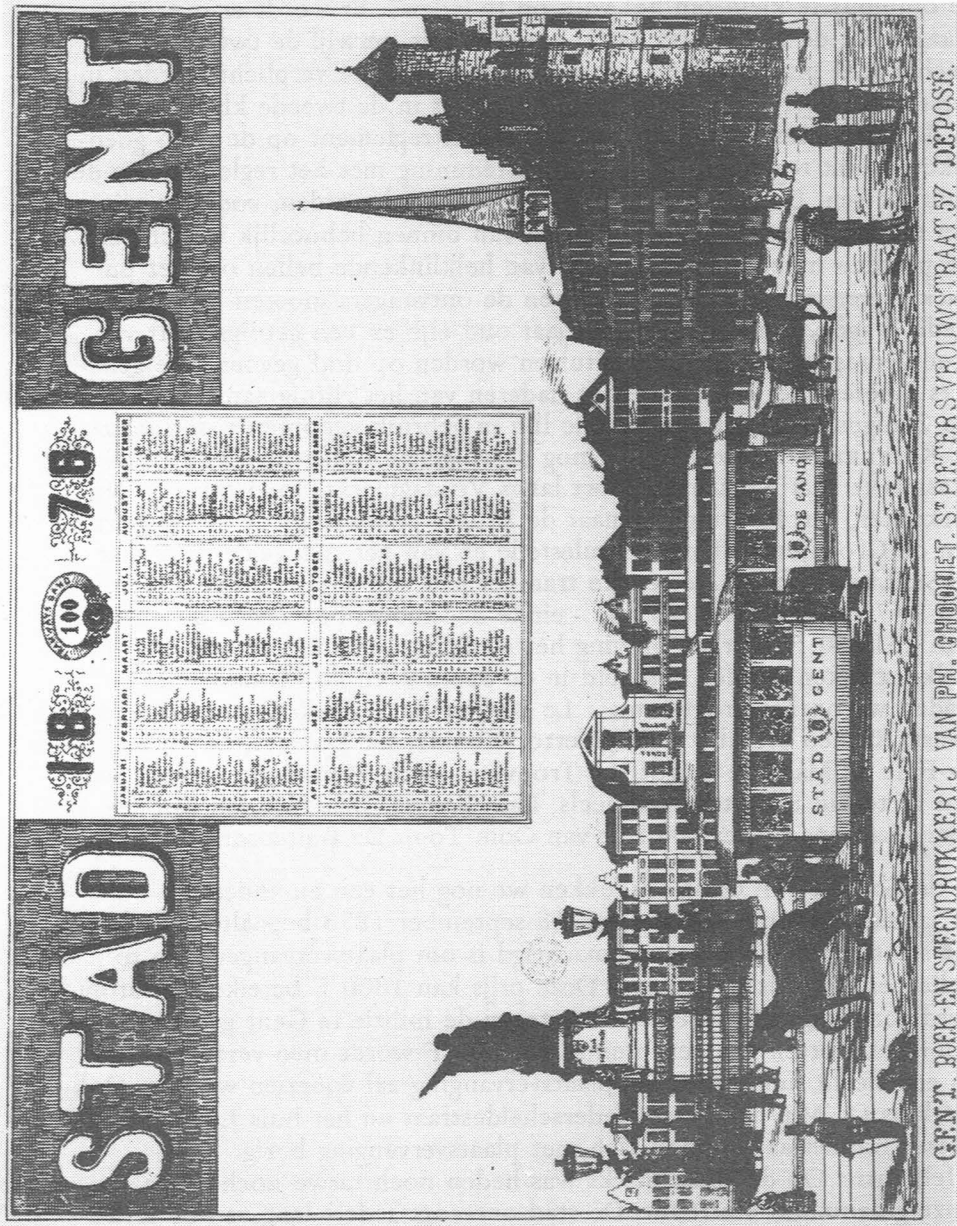
11 januari : De nieuwe wet van 18 september 1873 bepaalt, dat alleen het staatsbestuur voortaan gemachtigd is om plaatsvervangers aan te stellen en de prijs te bepalen. Deze prijs kan 1800 F bereiken. Daarom werd een Onderlinge Verzekering tegen de militie te Gent gesticht.

Door het storten van een premie van 600 F wordt men verzekerd dat bij een slecht nummer in de plaatsvervanging zal voorzien worden. Ook het huis De Muynck in de Nederscheldestraat en het huis Lowick in de Keizer Karelstraat houden zich met plaatsvervanging bezig.

7 februari : Op de Graanmarkt was heden noch tarwe noch rogge.

Onze graanmarkt sterft uit. De stad ontvangt sedert lang van de tarwemarkt doorgaans de som van 48 centimes per week (als plaatsrecht).

9 februari : De Commissie van de Godshuizen wenst de kunstvoorwerpen van het Wenemaersgesticht te verkopen. Na een krachtige tussenkomst in de gemeenteraad door Vuylsteke en schepen Wagener wordt

GENT. BOEK-EN STEENDRUKKERIJ VAN PH. CHOUQUET. St PIETERS VROUWSTRAAT 57. DEPOSE.

Vrijdagmarkt met paardetram

het voorstel verworpen. "Wenemaer behoort tot Gent. Ge hebt zijn portret en wilt het verkopen. Daar is iets, dat me tegen de borst stuit".
12 februari : In de nabijheid van Langerbrugge zijn ruim 200 arbeiders werkzaam aan de verbreding van het kanaal van Terneuzen. Tussen de brug van Langerbrugge en Meulestedebrug zijn vier stoombaggermolens bezig het kanaal uit te diepen, terwijl een kleine stoomboot de gevulde slijkboten op sleeptouw neemt.

23 maart : Maatschappij voor beerruiming met stoom. Koepoortkaai, Gent. De maatschappij geeft algemene voldoening. Het ruimen gebeurt sedert 1870 in volle dag, spoedig en kosteloos. Men heeft noch reuk noch vuiligheid. (Voorheen moest het ruimen 's nachts geschieden).

12, 13, 14 en 19 juli : voor de gemeentefeesten valt niet veel te vermelden. De burgerwacht richt een wedstrijd in schijfschieten in; er is ook een internationale wedstrijd voor koorzang ingericht door het Willemsfonds. Zestig leden van een Werkmeisjesgenootschap doen een reis van drie dagen naar Luik. Op maandag 20 juli is er veel volk op de Koornmarkt voor het concert gegeven door de weesjongens, dit voor het sluiten van de kermis. (feest van de lege portemonnees).

1 augustus : ook in 1874 verscheen er een staartster, maar even als in 1974 was er praktisch niets te zien.

3 augustus : De maatschappij Singer van New-York deelt mede, dat haar naaimachines te Gent zullen verkocht worden door het huis Derisson in de Zonnestraat. De naaimachine werd ingevoerd rond 1860. Van 1863 tot 1869 werd in de nijverheidsschool een cursus in het gebruik van de naaimachine gegeven.

6 september : Op zondag 6 september en ook op zondag 13 september steeg de Fransman Dartors met een luchtballon op van de speelplaats van het weeshuis.

27 september : Gisteren was weerom het water van onze rivieren vergiftigd; de weinige vissen, die aan de vorige vergiftiging ontsnapt waren, zwommen boven en werden door arme lieden gevangen. Wanneer zal de bederving van het water ophouden ?

30 september : De begijntjes van het St.-Elisabeth-begijnhof verhuizen naar het nieuw begijnhof te St.-Amandsberg. De zaak was reeds vroeger beslist.

25 oktober : Twee nieuwe stoomspuiten worden door de brandweer beproefd aan het Justitiepaleis.

21 november : Er wordt in de stad algemeen geklaagd over de ongehoord vuile toestand, waarin de straten verkeren. Ze zijn onbegaanbaar geworden. De modder ligt in sommige straten een voet hoog. Zijn er nog straatvegers in dienst in de stad ?

In 1874 werden ook twee tentoonstellingen gehouden : de Kon. Maatschappij voor Land- en Hofbouw opende op 28 juni haar 137e tentoonstelling van planten. In oktober had de driejaarlijkse tentoonstelling van

schilderijen plaats. De koning bezocht de tentoonstelling en kocht een negental schilderijen voor een totaal bedrag van 23 000 F.

Op 20 december 1874 overleed te Gent Frans Rens. Geboren te Ge-raardsbergen in 1805, was hij reeds te Gent van af 1823. Eerst was hij bediende bij de belastingen tot 1843, dan controleur bij het bureau van waarborg en verificatie (belast met het toezicht over de omloop van gouden en zilveren munten). Minder belangrijk als schrijver, was vader Rens in de eerste plaats een onvermoeibaar flamingantenleider. Hij was voorzitter van "De Tael is gansch het Volk" van af de oprich-ting van deze "Maetschapy van Vlaemsche Letteroefening", voorzitter van het Vlaams Gezelschap, hoofdredacteur van het tijdschrift De Een-dracht, lid van de Grievencommissie (1856-1859), voorzitter van het Willemsfonds in 1862. Frans Rens werd begraven op het kerkhof van de Dampoort. Vader Rens speelde een voorname rol in de Vlaamse beweging.

Op 1 december 1874 verscheen te Gent een nieuwe krant "La Flandre Libérale". Het blad werd gesticht door de gebroeders H. en A. Callier. De prijs van het jaarabonnement bedroeg 20 F; losse nummers kostten tien centimes vanaf 1 december 1875. E. Voordeckers beoordeelt deze krant als volgt "liberaal strijd- en informatieblad, dat het anticlericalis-me als eerste programmapunt vooropzette, doch op kultureel gebied een zeer hoogstaand peil bereikte". Tientallen bekende Gentenaars wa-ren regelmatige medewerkers van La Flandre Libérale.

In 1874 worden de politieke tegenstellingen sterker; in dit verband moeten nog een drietal weekbladen worden vermeld.

"Jan Klopterop" verscheen van 5 juli 1874 tot januari 1875 en was een heftig antiklerikaal, liberaal spotblad. "Kokedie" verscheen slechts driemaal in oktober 1874. "Le Cercle Progressiste" werd door Paul Voituron opgericht en verscheen halfmaandlijks van november 1874 tot november 1875. Het was een strijdblad van de Gentse progressisten onder de leiding van Voituron. In een latere bijdrage "Gent in 1875" zullen we hierover iets meer moeten vertellen.

Om te eindigen nog een tweetal reclames uit de Gazette van Gent.
"Men kan coke bekomen aan de prijs van 1,60 F per hectoliter in de gasgestichten van de Huidevettershoek, de Dok en het voorgeborgte van de Brugse poort. Het bestuur gelast zich met het afleveren aan huis aan de prijs van 10 centimes per HL., als de gevraagde hoeveelheid ten minste 5 HL. bedraagt."

Prijs kolen van Bergen, Charleroi en Mariemont.
gaillerie 40 F per 1000 kg.

1e tout venant 36 F per 1000 kg.

2e tout venant 34 F per 100 kg."

Zo verliep het jaar 1874 te Gent, rustig en kalm.

M. STEELS

DE BEDELAARS TE GENT IN HET MIDDEN VAN DE 18e EEUW

In 1750 werd door "Heere ende Wet der Stadt Gendt" een reglement op de bedelaars opgesteld, dat bij edict van 31 augustus 1754 werd gedecreteerd.

Het reglement begint met een motivering.

"Alsoo dat er menigvuldige vromde personen Vagebonden ende Bedelaers binnen dese Stadt nu ter tydt zyn, ende dagelycks van alle kanten meer ende meer confluereen, benemende het broodt ende aelmoessen die gegeven souden worden aen de arme behoefte menschen zynde Borgers ofte geboren binnen de selve Stadt, die door hunnen ouderdom, siekten of andere quaelen niet bequaem en zyn om met wercken hunnen kost te konnen bekomen, ende bovendien hun begeven tot dieveryen, hoereryen ende alderhande soorten van quaedt".

Artikel I gebiedt, dat al de bedelaars, mannen, vrouwen en kinderen, die geen poorter zijn of geen zes jaar de stad bewonen, onmiddellijk de stad moeten verlaten op straf geld en goed te worden afgenomen en te worden geselsd en verbannen.

Om dit artikel gemakkelijk te kunnen toepassen, wordt aan iedereen verboden bedelaars "te logeren, herbergen, huysen, kamers, stallen ofte andere plaetsen te verhueren ofte voor niet te laeten" op straf van 24 pond boete en bij herhaling 48 pond boete ten voordele van de Arme Kamer. Indien iemand bij de publicatie van dit besluit aan bedelaars verhuurt, moet men ze binnen de drie dagen de woning doen verlaten. Als een inwoner in strijd met dit reglement toch een bedelaar heeft toegelaten en deze bedelaar of bedelares sterft "achterlaetende haerlieder eygen ofte eens anders kindt ofte kinderen, ofte dat sy oock verrocken ende dusdanig kindt ofte kinderen abandonneerden, soo men dagelycks siet geschieden" zal de overtreder de voorgeschreven boete betalen, alsook "de achtergelaeten ofte geabandonneert kindt ofte kinderen t'synen koste te houden ende alimenteren indien hy daer toe middel heeft, daer neen, zal hy ter causen van syne overtredinge gestraft worden by geesselinghe, ban ofte andere arbitraire correctie naer 't bevindt van den stucke".

Om gemakkelijker de vreemdelingen te kunnen controleren moeten de eigenaars, die aan vreemden verhuren, "de naemen ende toe-naemen van de personen, ende plaetse van haer-lieder geboorte" aan de scheppen medelen. "Den Deken, Bailliu ende Knaepe van ieder gebuerde" moeten aan het Collegie de overtreders kenbaar maken. Van personen, die geen poorter zijn of niet zes jaar in de stad verblijven, mogen ze geen "gebuereycke rechten" ontvangen. Bij overtreding moeten ze een boete van drie pond betalen.

"Alsoo binnen dese Stadt menigte van jongers, kinderen, knegten ende meyskens dagelycks zyn bedelende soo in ende voor de Kercken als huysen van de Borgers, dit op pretext van ambacht te leeren" wordt

bevolen, dat deze bedelende kinderen binnen de drie dagen de stad moeten verlaten. Niemand mag deze kinderen "logeren ofte herbergen" tenzij men ze te werk stelt en niet toelaat, dat ze bedelen, "soo binnen als buyten de Stadt".

Ook tegen de bedelaars, die buiten de stad verblijven, maar in de stad komen bedelen, worden maatregelen genomen. "Geene mans-persoonen, vrouwen ofte kinderen geen Poorters zynde, ofte alhier ses continuele jaeren gewoont hebbende, zullen mogen gaen bedelen langst de straeten voor de huysen, in ende voor de Kercken, binnen, buyten ofte omtrent de Stads-poorten, voor de Abdyen ende Kloosters op peyne van bannissement ende andere arbitraire correctie".

De arme poorters, die niet in staat zijn hun brood te verdienen, kunnen van de Gouverneurs van de Arme Kamer de toelating krijgen "omme te mogen gaen om aelmoessen bidden met een teeken, daer deure sy-lieden van een iegelyck gekent mogen worden". Om een bedelaarskenteken te bekomen moet een attestatie van de pastoor van de parochie worden voorgelegd, vermeldende hun geboorte binnen de stad Gent, hoe lang zij hier wonen, met aanduiding van straat en huis, alsook dat ze Rooms-Katholiek en van goed gedrag zijn. Natuurlijk is het niet toegelaten zijn bedelaarskenteken aan anderen te geven; wie dit zou doen, zal gestraft worden als een vreemde bedelaar en het kenteken ontnomen worden. De personen, die een kenteken bekomen hebben, zijn verplicht het "te draegen in het openbaer voor syne borst ende alleenlyck vermogen met beleeftheyt syn broodt ende aelmoessen te vraegen buyten de Kercken aen de deure, op de straeten ende voor de deuren van de huysen". De toegelaten bedelaars moeten zich om de drie maand bij de Arme Kamer aanbieden.

De toestand van de leerjongens moet niet zo schitterend geweest zijn, want men laat hen toe te bedelen. "De jongers eenig Ambacht doende ofte Neeringe leerende, zullen van gelycken omme aelmoessen te mogen vraegen, moeten voorsien zyn ende draegen een teeken". Dit teken kunnen ze bekomen bij de Gouverneur van de Arme Kamer mits voorlegging van een "attestatie van den Meester, by den welcken sy werkende ofte hun ambacht leerende, boven de gene van den Heere Pastor van hunne Prochie".

De goederen van de overleden personen, die een bedelaarsteken ontvangen hebben, komen te goede aan de Arme kamer "nogtans alvooren af gededucceert de onkosten van de begraevenisse".

Indien een ingezetene of poorter de stad verlaat zonder toestemming van de Gouverneur van de Arme Kamer en de reden van zijn vertrek niet heeft opgegeven, en also zijn vrouw en kinderen ten laste laat van de Arme Kamer, zal de betrokkene gedaagd worden "ende by faute van comparatie gebannen, mitsgader in cas van apprehentie gestraft worden".

Gezien talrijke bedelaars de stad binnenkomen door de onachtzaamheid

van de "Clercken van de Poorten, welckers functie principalyck bestaet in het gaede-slaen ende beletten dat geene Vagebonden ende vremde Bedelaers in dese Stadt en komen, de selve nochtans dagelycks laeten in-komen" zo wordt aan de klerken bevolen geen bedelaars en vagebonden meer toe te laten, op straf van schorsing en bovendien zal de klerk, die een bedelaar heeft toegelaten, moeten "betaelen de kosten van de vangnisse van de selve Bedelaers ofte Vagebonden, ende alle andere onkosten die ten dien respecte zullen gebeurt zyn".

Gezien "arme Vagebonden dickwyls ingebragt worden by de Schippers ende Waege-lieden, die de selve alhier zynde abandonneren ende stellen op de straeten, laetende die alsoo op den hals ende kost van de Stadt, ten grooten intreste van de aerme ingeborene der selver Stadt", wordt aan al de schippers en voerlieden verboden arme, ziekelijke en gebrekkelijke personen in de stad te brengen op straf van twintig pond boete en de kosten van onderhoud en vervoer van de ingebrachte personen.

"Aan de Officieren, Hallebardieren ende Knaepen" wordt opdracht gegeven de reglementen stipt te doen toepassen. Dagelijks zullen ze "in elck Hospitaal, Gasthuysen, Cabaretten ende Logisten deser Stadt daer men passanten ende Bedelaers is logerende" controleren en de bedelaars onmiddellijk doen vertrekken. Als ze een bedelaar, die ze de stad doen verlaten hebben, opnieuw aantreffen "in Hospitaelen, Gods-huysen, Tavernen, Cabaretten ende Logisten" zullen ze hem laten opsluiten in de gevangenis.

Opdat de Officieren, Hallebardieren en de Dienaren behoorlijk hun opdracht zouden vervullen, zullen ze om de veertien dagen een verklaring van de dekens van de gebuurten aan het College voorleggen, waaruit blijkt, dat ze behoorlijk "de rondende visiten" hebben gedaan.

De directeurs van de hospitalen en de godshuizen en de logementhouders mogen aan vreemdelingen niet langer dan drie nachten logies verstrekken. De "Huysmeesters van de Hospitaelen, Herbergiers, Taverniers ende Cabaretiers" mogen de Hallebardieren, Officieren en de Dienaren van de Arme Kamer niet hinderen in hun opdracht en mogen geen vagebonden en bedelaars verbergen.

De ganse geschiedenis door waren bedelarij en landloperij een grote kwaal in West-Europa. Liefdadigheid was niet in staat al het leed te verhelpen.

De Spaanse humanist Juan Luis Vivès (Valencia 1492-Brugge 1540) publiceerde in 1526 te Brugge zijn werk *De subventione pauperum*, maar men beschikte nog niet over de mogelijkheden om de armoede te lenigen. In het begin van de 19e eeuw zal te Gent een liefdadigheidswerkplaats worden opgericht; ook de kolonies te Hoogstraten en te Merksplas dateren uit die tijd. Stilaan is de bedelarij verdwenen. Vele lezers zullen zich nog wel herinneren, dat voor W.O. II in het portaal van sommige kerken een gebrekkelijke of blinde om een aalmoes vroeg.

Het reglement van Gent van 1750 geeft ons een beeld van de bedelarij.

De steden hebben altijd een grote aantrekkingskracht gehad voor armen en gebrekkigen. Hoe hard ook sommige artikels van dit reglement mogen klinken, toch mogen we niet vergeten, dat ze gedeeltelijk ingegeven waren door de bekommernis de Gentse armen en bedelaars gemakkelijker te helpen.

M. VAN GENT

BRON : Plakkaatboek voor Vlaanderen, deel V.

NOTA : Volgens de "Nieuwen Almanack" van 1776 telde de stad Gent tien hallebardieren : acht ter beschikking van de Hoog-baljuw en twee ter beschikking van de onder-baljuw.

HET GEBOUW VAN DE KONINKLIJKE NEDERLANDSE ACADEMIE

Op de plaats van de Koninklijke Nederlandse Academie stond vroeger een steen uit de 14e eeuw. De oudst bekende eigenaar van dit steen is Lieven Damman, heer van Oombergen. Dit steen werd beschreven in de 16e eeuw in het Cijnsboek van Karel van Oxelaere. De oude patriërswooning droeg tot aan zijn afbraak in 1745 de naam Huus van Oombergen of steen van Damman.

In 1745 kocht de architect David 't Kindt het gebouw. Hij liet het afbreken en bouwde er het herenhuis met zijn prachtige gevel. Vermoedelijk is het het eerste gebouw in Lodewijk XV stijl te Gent. In zijn bouwwaanvraag aan de schepenen van de Keure beschrijft 't Kindt de gevel aldus "Eenen schoonen ghevel van witten steen en blauwen arduyn met al sijne ciraeten". Het herenhuis werd openbaar verkocht in 1892. De staat kocht het gebouw voor 94 000 F en stelde het ter beschikking van de "Vlaamsche Academie" gesticht in 1886.

Prosper Claeys

Ontleend aan de Inventaire Archéologique de Gand. 10 october 1906.

Frans De Potter beschreef het gebouw in het Jaarboek der Koninklijke Vlaamsche Academie (1893) als volgt.

Onder de vensters van de eerste bovenverdieping zijn draperijen afgebeeld, in steen, en aan de voorkant van het dak rijst, te midden, een koepel, versierd met een grote zonnewijzer en wereldbol. Sedert de 12 April 1892, d.i. de dag na de toewijzing van het gebouw aan de Belgische regering, die 't gekozen had tot zetel der Koninklijke Vlaamse Academie, prijkt, onder de kroonlijst, een opschrift in gouden

letteren, hetwelk de huidige bestemming op tamelijk grote afstand doet kennen.

Een korte beschrijving van dit gebouw mag hier wel medegedeeld worden. Is men de brede rijpoort binnengetreden, dan heeft men, ter rechter zijde, een brede marmeren trap, leidende naar de vertrekken der eerste verdieping.

Boven deze trap is een met marmer bevloerde gang, langs waar men de grote zalen bereikt. Ter rechter zijde is een kamer met zwarte sieraden: spiegellijst, deuren der ingemaakte kasten enz., alles is glanzend zwart; deze plaats, Ledeganck's kamer geheten, naar het borstbeeld van de dichtster, dat op het marmeren schouwblad prijkt, dient tot vergadering van Commissiën.

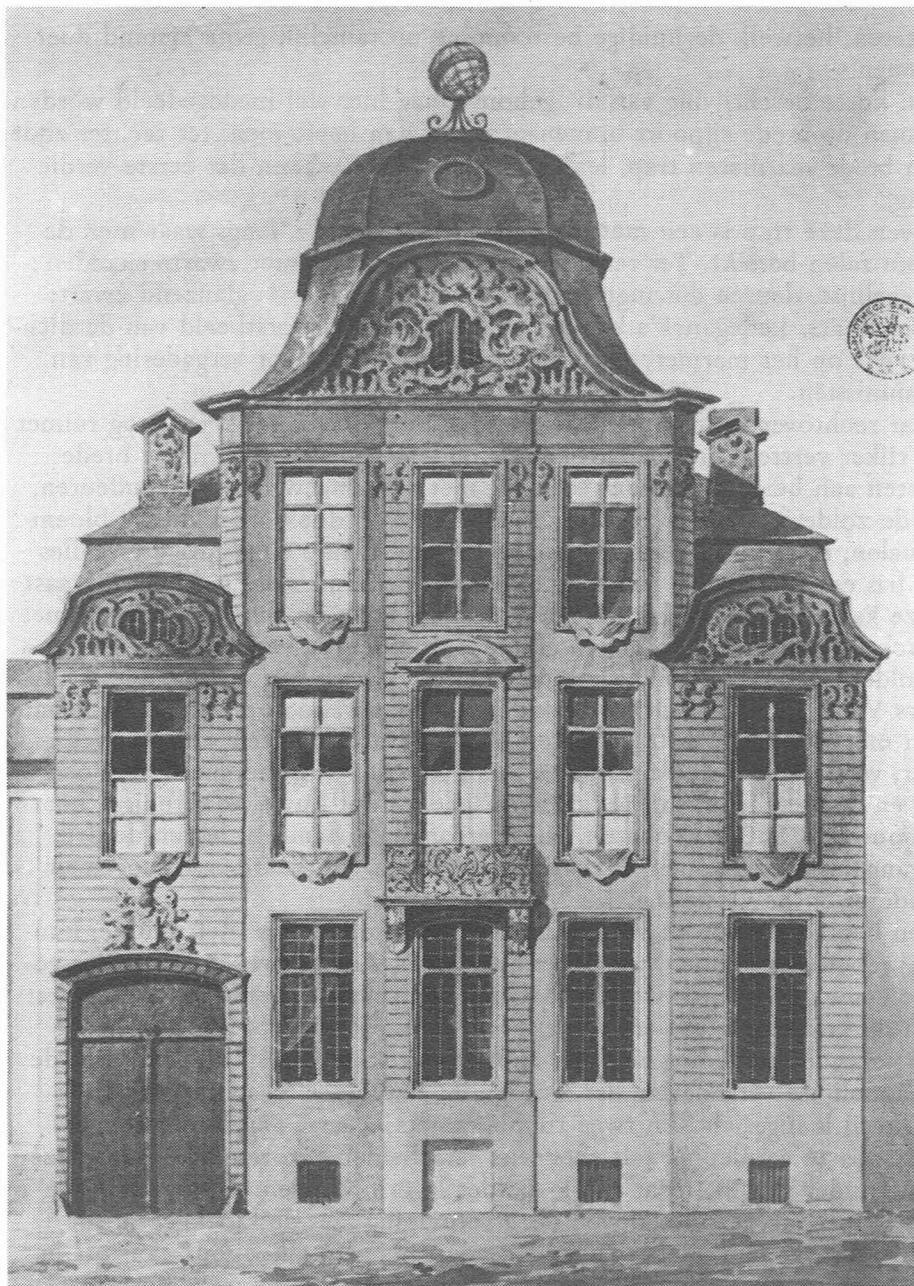
Daar rechtover is het bureel van de bestendige Secretaris, een nog ruimer en rijker vertrek, met eiken beschoot onderaan de wanden, hoge brede kasten aan beide zijden der schouw, met schoongewrochte eikendeuren. In de zoldering, tussen de balken, zijn acht op doek geschilderde bloempanelen, en één, in 't midden, voorzien met kleine engelenfiguren, alles zo fris en levendig als kwamen ze pas uit de hand van de schilder. Naast deze kamers zijn twee grote zalen; de ene, langs de straat, behangen met prachtige rode zijde en boven elke der drie deuren versierd met een geschilderd paneel (grisaille), vermoedelijk het werk van de gekende schilders VAN REYSSCHOOT; de andere, zicht gevende op de tuin, is behangen met vier grote in fraaie eiken lijsten gevatte tapijten van Ingelmunter, versierd met de wapens der familiën van Pottelsberghe de la Potterie en de Kerchove, van welke twee leden, door huwelijk verenigd, het gebouw in 1860 aankochten. Hier vertonen de panelen, boven de drie ingangen, landschappen. Prachtige spiegels en vuurhaarden verhogen in beide zalen de versiering.

Men bereikt de hogere verdieping langs een brede trap met schone, kunstig gebeitelde leuning, uitgevoerd door een zeer ervaren meester der vorige eeuw. 't Is een gewrocht, dat de goede smaak evenzeer als de beitel van de kunstenaar tot ere spreekt.

Op gezegde verdieping zijn vier ruime vertrekken: een, dienende tot de maandelijks vergadering der Academie; een ander, daarnaast, waar de boekerij is ingericht, en twee ruime kamers, waar Commissiën zetelen. De hoogste verdieping telt eveneens verscheidene grote vertrekken; deze zijn zonder pracht, maar gelijk die der lagere plaatsen "hoog van steke", dus luchtig en gezond. Boven deze verdieping zijn de kloekgebouwde zolders, waar men niets dan stevig, nog gans gaaf eikenhout aantreft in grote hoeveelheid, hetwelk, na ruim honderd jaar, nog wel minstens een nieuwe eeuw zal tarten.

De zolder is evenwel niet het hoogste gedeelte van het gebouw. Een kleine trap, gelijk al de andere in eikenhout, geleidt naar een zeshoekig kamertje, waarboven de reeds gemelde wereldbol prijkt.

Vier vensters in dat dakkamertje geven een verre uitkijk op de stad en

het omliggende; dáár geniet men, zonder iets van het gerucht der bedrijvige gemeente te vernemen, een waarlijk schoon panorama van ontelbare huizen, fabrieken, kerken, kloosters en hovingen tot buiten de voormalige Brugse poort, Ledeberg, Gentbrugge, St.-Pieters-Aaigem, St.-Amandsberg, ja tot de groene dreven en velden van Oostakker.

DE VONDELINGEN TE GENT IN DE 19e EEUW

De "rol"-instelling, waar men clandestien een kind kan afgeven - dagte- kent van de Franse periode. De eerste instelling werd opgericht te Brus- sel in 1809. In totaal werden in ons land acht instellingen voor vonde- lingen ingericht : te Bergen, Doornik en Mechelen in 1811, te Antwer- pen en Namen in 1812, te Gent in 1820 en te Leuven in 1823. In vier provincies was er dus geen "rol" : in West-Vlaanderen, Luik, Limburg en Luxemburg.

Stilaan werden de gestichten voor vondelingen gesloten : te Mechelen en Namen reeds in 1823, Doornik volgde in 1835. Daarna volgde de sluiting te Bergen in 1852, Brussel in 1856, Leuven in 1859 en Antwer- pen in 1860.

In een sterk pleidooi verdedigt schepen G. Callier in mei 1863 de af- schaffing van de "rol" te Gent.

Een groot deel van de vondelingen zijn ziek, dit door ellende en door gemis aan de nodige zorgen.

JAAR	AANTAL VONDELINGEN	ZIEKE	GEZONDE
1856	136	107	29
1857	128	99	29
1858	121	88	33
1859	120	58	62
1860	120	62	58
1861	107	60	47
1862	98	35	63

In 1856 vertoonden 20 o/o van de vondelingen symptomen van syfili- aandoeningen. "Le tour", zegt Callier, "n'est pas un moyen de salut; c'est une institution meurtrière et l'on peut dire du dépôt au tour, ce que l'on était en droit de dire de l'exposition telle qu'elle se pratiquait dans l'antiquité payenne : qu'elle n'est trop fréquemment qu'une forme déguisé de l'infanticide". Als bewijs van deze stelling de volgende cijfers.

Voor de periode 1830-1861

stierven 62 o/o van de vondelingen beneden de leeftijd van drie maand

stierven 71 o/o van de vondelingen beneden de leeftijd van zes maand

stierven 78 o/o van de vondelingen beneden de leeftijd van een jaar

stierven 87 o/o van de vondelingen beneden de leeftijd van twee jaar.

Voor de periode 1830-1859

stierven 88 o/o van de vondelingen beneden de leeftijd van vijf jaar.

De instelling van de "rol" is in strijd met het burgerlijk wetboek en met het strafrecht, waarbij elke geboorte moet aangegeven worden aan de officier van de burgerlijke stand. Ten slotte is de "rol" ook in strijd met de rechten van het kind, daar het geen enkel verband meer bezit met zijn familie. Het bestaan van de "rol" bevordert het te vinden leg-

gen van kinderen en de losbandigheid.

Als slot van het betoog wordt in een krachtige syntese het bestaan van de "rol" veroordeeld.

Het volgende besluit wordt goedgekeurd :

Art. 1 : De "rol" voor de vondelingen wordt afgeschaft.

Art. 2 : Het bureau voor verlaten kinderen wordt behouden.

De "rol" was aan het godshuis van St.-Jan-in-d'Olie, ook genaamd St.-Jan-ten-Dulle op de Vlasmarkt. De vondelingen en verlaten kinderen werden uitbesteed op het platteland. Zo werden in 1858, 431 kinderen uitbesteed aan de prijs van 30 centimes per dag. In haar werk "De Gemeenteonderwijzer" (1862) vertelt Mevrouw Courtmans ons over het uitbesteden van behoeftige kinderen.

OVERZICHT AANTAL VONDELINGEN

1820	150	1829	124	1838	114	1847	139
1821	122	1830	156	1839	128	1848	120
1822	120	1831	167	1840	101	1849	136
1823	137	1832	173	1841	128	1850	102
1824	109	1833	168	1842	113	1851	131
1825	108	1834	172	1843	136	1852	157
1826	107	1835	185	1844	175	1853	131
1827	121	1836	157	1845	154	1854	128
1828	153	1837	96	1846	155	1855	113

M. STEELS

BRON : G. Callier : Rapport sur la Suppression du Tour. (9.5.1863)

BIBLIOGRAFIE

I. In april verscheen "Appeltjes van het Meetjesland" het 24e jaarboek van het Heemkundig Genootschap van het Meetjesland. Naast de waardevolle bijdragen van G. Van Vooren (De Armeonzorg voor de Katholieken in het Middelburgse Missiegebied gedurende de 18e eeuw), L. Stockman (Moergronden en turfuitbating in de Ambachten Maldegem en Aardenburg), M. Ryckaert (De Huisweverij te Zomergem), R. Moelaert (Wessegem en zijn Heren) A. Ryserhove en J. Vandevaire (Oud Ursel) bevat het jaarboek ook een studie van onze ere-voorzitter Dr. P. Rogghé met als onderwerp "Gent in de XIVe en XVe eeuw. De Geestelijkheid en haar Tijd". Bij het lezen van deze boeiende studie, voorgebracht in een prachtige vorm, rijst Gent met zijn tientallen kerken en kloosters en zijn intens leven ons voor de ogen. Even willen

we de slotzin van Dr. P. Rogghé citeren : “Wat wij uit de bronnen haalden was noch hemel noch hel maar een menselijk Gent dat zijn lot niet kon ontlopen”.

Het jaarboek kost 250 F en kan besteld worden door storting op postrekening 60 40 56 van Het Heemkundig Genootschap van het Meetjesland, Gentstraat 13, Lembeke.

II. Prof. P. Kluyskens publiceert in De Gentenaar een reeks artikels over de gildehuizen te Gent.

De Wevers. Hun kapel. Hun godshuis. (3 april)

Van wevers en metsers. (10 april)

De korte loopbaan van het Metsershuis. (17 april)

Het Coorenmetershuys. (24 april)

De goud- en zilversmeden. (1 mei)

III. Ter gelegenheid van de viering van het millennium van de wijk Ekkergergem verschenen twee artikels “Ekkergergem heeft eigen karakter” op 16 en 17 april. (De Gentenaar)

NIEUWE AANWINSTEN

I. Gent en Willem 1 (1814-1830) Herinneringen

De merkwaardige tentoonstelling ingericht door het stadsbestuur in het “Centrum voor Kunst en Cultuur”, St.-Pietersplein, kende terecht een grote volkstoeloop.

Nooit voordien werd de korte levensperiode van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden, onder de regering van de schrandere, maar kortzichtige vorst Willem 1, zo omstandig belicht en luisterrijk behandeld.

De Heer Johan DECAVELE, stadsarchivaris, stond in voor de materiële organisatie van het geheel.

Het stadsarchief, de centrale bibliotheek van de Rijksuniversiteit, het museum van de Bijloke en privaat bezit gaven in bruikleen een verzameling schetsen, schilderijen, geschriften, leerboeken, documenten die de algemene bewondering afdwong en, qua samenstelling en vakkennis, tot eer strekt van de inrichters.

Onze leden die deze unieke tentoonstelling bezochten, welke in een recordtijd werd samengebracht, hebben kunnen vaststellen hoe het stadsbeeld er toen uitzag en welke merkelijke veranderingen en verbeteringen werden uitgevoerd.

Op economisch-, wetenschappelijk, sociaal gebied betekent het beleid van Willem 1 een verheugende vooruitgang op de XVIII eeuwse toestan-

den, maar de godsdienstige strubbelingen werpen een schaduw op deze Hollandse bewindvoering.

Het graven van het kanaal Gent-Terneuzen, de stichting van onze universiteit zijn wel de hoogtepunten van de lokale geschiedenis van deze periode, die een weldadige invloed op de verdere ontwikkeling van onze stad uitoefende.

Een pluspunt was verder het oprichten, in 1823, van een "commission communale pour la conservation des monuments et objets d'art", herdoopt in de aktuele "Commissie voor monumenten en stadsgezichten", wier vijf en twintigjarige aktiviteit veel van het oude Gent heeft kunnen redden.

Andere inlichtingen vindt u in de historiek van de periode, van de hand van archivaris DECAVELE, die met zijn wetenschappelijke medewerker R. DE HERDT voor een tekstrijke catalogus zorgde.

Wegens de omvang van de tentoonstelling werden het verblijf van Lodewijk XVIII in onze stad en het orangisme na 1830 buiten beschouwing gelaten.

Deze catalogus is steeds verkrijgbaar in het stadsarchief, Abrahamstraat tegen de spotprijs van dertig frank.

MW VAN GELUWE-EGGERMONT A.

II Een waardevolle aanwinst

Wij ontvingen, in ruildienstverband, deel XXII (1969-1972) van de "Gentse bijdragen tot de kunstgeschiedenis en de Oudheidkunde", uitgegeven door het Hoger instituut voor Kunstgeschiedenis en Oudheidkunde van de Rijksuniversiteit te Gent met de steun van het Universitair vermogen.

De beperkte plaats die ons wordt toegemeten laat ons uiteraard niet toe veel kommentaar over de rijkelijk geïllustreerde inhoud uit te brengen, maar niettemin onthouden wij vooral de verzorgde uitvoering van tekst en afbeelding en het streng wetenschappelijk karakter van de afwisselende bijdragen van gekende medewerkers.

Twee bijdragen zijn gewijd aan Gent, nl. "Het genootschap La Concorde en haar afgebroken verenigingsgebouw te Gent" (Frieda Van Tyghem) en "De wijze waarop het Lamgods altaar was opgesteld" (Elisabeth Dhaenens).

Na de geschiedkundige en bouwkundige waarde van de twee huizen die deel uitmaakten van het Concordecomplex te hebben aangetoond, besluit schrijfster : De afbraak in 1969 van het hotel Papejans (XVIIe eeuw) valt te betreuren, te meer daar de historisch-gegroeide Gentse Kouter stelselmatig beroofd wordt van zijn waardevolle gebouwen, die plaats moeten maken voor een reeks koele bankgebouwen of zakenkantoren.

Enkel de Handelsbeurs (1738), het rococohuis Faligan en een klein huis in Lodewijk XIV-stijl hebben tot nu toe stand gehouden.

Doch, voor hoelang nog ?

De bescherming van de historische en estetisch-waardevolle gebouwen laat te Gent en elders veel te wensen over.

Twee maatregelen dringen zich op : uitbreiding van de lijst der geklasseerde monumenten en een inventarisatie van de waardevolle huizen.

Over de opstelling van het Lam Godsaltaar geeft Elisabeth Dhaënens een uitgebreid commentaar, waaruit blijkt dat bijna elke generatie iets aan de opstelling van het retabel of iets in de onmiddellijke omgeving heeft gewijzigd.

Gelukkig bleef het retabel steeds in zijn oorspronkelijke kapel, maar zal de druk van het massatoerisme en de bijziendheid van sommige hedendaagse belangstellenden een dergelijke vaststelling bestendigen ?

In dit nummer verschijnen nog bijdragen van Stan Leurs, Katia Norre, A. Van den Kerkhove, Hans Vlieghe, R.A. d'Hulst.

Belangstellenden kunnen zich wenden tot onze "ruildienst" om deze "Gentse bijdragen" en vorige delen te verkrijgen.

Bijdragen over "Gent" verschenen in vorige nummers zullen later medegedeeld worden.

De bibliothecaresse,

VAN GELUWE-EGGERMONT A.

VRAAG EN ANTWOORD

Vraag 57 : De Gentse kiosk

Nu de kiosk op de Kouter wordt opgefrist, zijn de namen van de vier musici erop vermeld, van onder de roest- en verflagen vandaan gekomen. Het past wel even eraan te herinneren.

1. Mozart W. (1756-1791)

Mozart schreef zijn Figaro naar een libretto van Beaumarchais, zoals ook Rossini met zijn Barbier.

2. Auber D. (1782-1871)

De Stomme van Portici.

3. Rossini G. (1792-1868)

De Barbier van Sevilla.

Ouverture tot Willem Tell.

4. Grétry A. (1741-1813)

Belgisch componist.

Richard Leeuwenhart.

Musici werden gekozen die hun themata in het teken van de vrijheid stelden (Auber, Rossini). Het afwerpen van het juk van de overheerser zoals bij Willem Tell. Het is wel eigenaardig dat het vier opera-componisten zijn, die in de geschiedenis of in de fantasie zijn gaan nazoeken, welk thema ze best konden gebruiken in hun muziek. Dat men vier kopstukken heeft uitgezocht en niet hen, die fanfare of harmoniestukken hebben geschreven, pleit voor het gezond verstand van de initiatiefnemers.

Het dient nog gezegd dat Mozart en Grétry het best te lezen zijn of waren voor de vele generaties muzikliefhebbers en toehoorders op de Kouter. We zouden graag te weten komen in welk jaar de kiosk werd gebouwd ?

Lic. P. Vlieghe

Antwoord

De begroting van 1876 voorzag een bedrag van 32 000 F voor verbeteringswerken op de Kouter. Deze werken omvatten :

- a) een betere verlichting door het plaatsen van kandelaars met vier armen en vijf lantarens,
- b) het planten van een tweede rij bomen,
- c) het aanleggen van een groot voetpad,
- d) het bouwen van een ijzeren kiosk.

In juni 1876 werd de aanbesteding van 34 kroonkandelaars voor 20 000 F goedgekeurd. De aanbesteding van het bouwen van een kiosk naar het plan van bouwmeester A. Pauli had plaats op 3 juni 1878. Het werk kostte 15 395,25 F. In het Jaarverslag van de stad Gent voor het jaar 1879 lezen we (blz. 160) : "De kiosk op de Kouter beantwoordde, schijnt het ons, aan de algemene verwachting. De plaats, waarover lang werd geredetwist, heeft bijna iedereen voldaan en voor het voorkomen verwierf de bouwmeester welverdiende gelukwensen". Vanaf 1886 werden tijdens de concerten op de Kouter stoelen geplaatst aan de kiosk. In 1886 bracht deze verpachting 30 F op, in 1892 bedroeg de pacht reeds 100 F. De concerten moesten veel toehoorders aantrekken, want in 1897 is de pacht geklommen tot 402 F en vanaf 1898 tot 932 F. Ook het krantenhuisje staat op de Kouter sedert 1886; tot 1894 bedroeg het pachtrecht 146 F per jaar; vanaf 1897 bracht dit pachtrecht 222 F op. (bron : begroting van de stad Gent)

M.S.

Antwoord op vraag 53

Op verzoek van enkele lezers geven we een overzicht van de maten en gewichten in gebruik voor de invoering van het decimaal stelsel. De lijst is ontleend aan het boekje "Grondregelen der Rekenkunst" door

Ch. Van Durme en werd uitgegeven te Gent (zonder jaartal), vermoedelijk rond 1835.

Brabantse munt : gulden (G) = 20 stuivers (S)
stuiver (S) = 12 deniers (D)

Vlaamse munt : pond (L) = 20 schellingen (Sch)
schelling (Sch) = 12 grooten (Gr)

Landmaten te Gent en te Brugge : bunder = drie gemeten
gemet = 300 roeden
roede = 196 voeten
voet = 100 duim

Gentse ellemaat : een el = vier vierendeel
een vierendeel = vier taliën

Gentse inhoudsmaat voor droge waren : zak = twee halsters
halster = twee viertels
viertel = twee meukens
meuken = acht minten

Gentse inhoudsmaten voor vloeistoffen :

ton = 64 stopen
stoop = twee potten
pot = twee pinten
pint = vier dobbelmaatjes
dobbelmaatje = twee maatjes

Gewichten : steen = zes ponden
pond = 16 oncen
once = vier sozynen

M.S.

UIT GENT

I. Op zaterdag 30 maart reed voor de laatste maal een oud tramrijtuig door de stad. (De Gentenaar 1.4.1974)

II. Onder de laureaten van de Stichting Roeping bevindt zich de jonge Gentenaar Willy Wery. Hij is de zoon van wijlen Wery, de bekende bloemist van de Kortrijksestraat. Willy Wery leidt in Senegal een centrum voor de herklassering van genezen melaatsen en poogt deze mensen tot moderne boeren op te leiden.

III. Op blz. 57 van Ghendtsche Tydinghen wordt gezegd, dat het werkhuis Rigelle gelegen is op de Zwijnaardesteenweg. Enkele lezers delen mede, dat dit werkhuis gelegen is in de Kokerstraat.

IV. Op 2 april overleed te Gent de kunstenaar Victor Stuyvaert. Hij was een bescheiden en edel man, die leefde voor en door de Schoonheid. Stuyvaert illustreerde tientallen boeken en was een graveur van wereldformaat.

V. Tijdens opgravingen in de St.-Baafsabdij werd een eeuwenoude grafzerk blootgelegd. (Vooruit 19.4.1974)

VI. Op 7 mei overleed te Sint Denijs-Westrem de historicus Hans Van Werveke. Prof. Van Werveke werd geboren te Gent in 1898 als zoon van Alfons Van Werveke. Hij promoveerde tot doctor in de wijsbegeerte en letteren in 1922. In 1924 was hij reeds docent aan de Gentse universiteit; in 1933 werd hij benoemd tot gewoon hoogleraar. Prof. Van Werveke onderwees gedurende meer dan veertig jaar de geschiedenis van België en de economische geschiedenis. In 1966 verwierf hij het emeritaat. Het is ons onmogelijk een overzicht te geven van de talrijke studies door Prof. Van Werveke gepubliceerd. Toch willen we herinneren aan het werk "Gent. Schets van een Sociale Geschiedenis". (Gent 1947)

VII. Op de internationale planten- en bloemententoonstelling te Wenen behaalde België de ereprijs; de gouden medaille werd verleend aan de Koninklijke Maatschappij voor Bloementeel te Gent. (Le Soir 3 mei 1974)

VIII. Aan Professor R. Van Caenegem werd door een internationale jury de Franqui-prijs toegekend. Prof. Van Caenegem onderwijst de geschiedenis van het recht aan de Gentse universiteit.

PRIJSVRAAG

Het idee komt van ons lid Ir. André MERTENS die een prijs van 500 fr. ter beschikking stelt voor de winnaar.

Ze luidt als volgt :

Wanneer men het gebouw van de "Grote Post" bekijkt, dan zal men bemerken dat de gevels aan de kant van de Koornmarkt, de Pakhuisstraat en de Graslei o.m. versierd zijn met 24 gebeeldhouwde koppen (niet te verwarren met de andere figuren). Op de hierbij gereproduceerde foto van een deel van de gevel op de Koornmarkt, ziet u er enkele van.

Wie geeft ons een volledige lijst van de afgebeelde personen ?

De koppen langs de kant van de Pakhuisstraat, van de hand van de beeldhouwer Hippolyte Leroy, zouden de staatshoofden voorstellen die regeerden in 1907.

Schiftingsvraag : Hoeveel juiste antwoorden zullen wij ontvangen hebben op 1 oktober a.s., uiterste datum voor inzending.

Een mooi karweitje dus voor onze Gentse speurders.

MEDEDELING

Als bijlage bij het juli-nummer van Gendtsche Tydinghen ontvangt U de kataloog van de werken en documentatie van de bibliotheek van de Heemkundige en Historische Kring Gent.

Vanaf de maand september zal elke eerste zondag van de maand van 10 u tot 11 u 30 een bijeenkomst worden belegd in het lokaal Het Damberd, Koornmarkt te Gent. Tijdens de vergadering zullen de leden de mogelijkheid hebben werken en documenten uit de bibliotheek te raadplegen.

AANVULLENDE LEDENLIJST

- 644. BEYAERT D. Land van Waaslaan 84, 9110 Sint-Amandsberg
- 645. DE SCHAMPHELAERE J. Tolhuislaan 42, 9000 Gent
- 646. RENARD J. Muizendries 15, 9210 Heusden
- 647. DE MEYER G. Stropstraat 140, 9000 Gent
- 648. GASSEE G. Coupure-links 361, 9000 Gent
- 649. DE BUCK R. Jacob van Arteveldestraat 36, 9001 Gentbrugge
- 650. GHENT TRAVEL BUREAU P.V.B.A. Gaanderij Zonnestraat 5, 9000 Gent
- 651. MW. MOORTHAMERS Koning Albertlaan 26, 9130 Lochristi
- 652. MW. VAN BELLE Waarschootstraat 8, 9000 Gent
- 653. MACHARIS M. Aan de Bocht 18, 9000 Gent
- 654. DE BACKER J. Vandermeerschstraat 34, 1030 Brussel
- 655. BROERS L. Land van Waaslaan 63, 9110 Sint-Amandsberg.

STEUNFONDS

Notaris Tytgat Jean	800 F
Luc De Rammelaere	150 F
Naamloos	500 F
Naamloos	10 F
